

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 Maj 1875, kl. 6 e. m.

Särskilda Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om förberedande lagtvingen rekrytbildning.

Till Särskilda Utskottets behandling hafva öfverlemnats:

Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 18, med förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll; samt följande motion

från Andra Kammaren,

N:o 165, af Herr A. Törnfeldt: om införande af en lagtvingen, förberedande rekrytbildning.

Det svenska folket har i alla tider vetat att häfda sitt sjelfständiga rum bland Europas stater och äfven framgent skall det helt visst, om ofred står för dörren, icke undandraga sig att äfven med de största uppoffringar värja sitt land och sin frihet. Men det fordras mer än uppoffrande fosterlandskänsla, mer än tapperhet och mod för att en krigsvan fiendes planmessiga anfall i närvarande tid skall kunna med hopp om framgång mötas. Nutidens krig utkämpas icke endast med stora, utan ock med väl utbildade härar. Lärotiden under kriget finnes ej mer, utan krigets konst måste förut vara inlärd. Redan vid krigets utbrott kunna afgörande strider väntas.

Härtill kommer vidare att det icke är lika lätt nu som fordom att förvärfva sig krigarens egenskaper; ty fordringarne äro i nyare tider vida större. Den enskilde soldatens utbildning kräfver redan i och för sig långa öfningar, om han genast vid krigets utbrott skall kunna använda sitt mod och sina krafter på ett för fäderneslandet gagnande sätt; och fordringarne på krigsbildning ställas icke blott på individen allena, utan afven på truppafdelningen. Först när hvarje särskild truppafdelning fått den krigsbildning, som kriget i våra dagar kräfver, är hären fullt krigsduglig, och det försvar han kan gifva, för landet betryggande. En fast *härordning*, hvilken i *fredstid* förmår gifva så väl den enskilde soldaten som de olika taktiska afdelningar han tillhör en fullgod krigsbildning, och i *krigstid* förmår att i sig upptaga alla de krafter, som fosterlandskärleken väcker till lif, och vid första signal sända dem i talrika här-afdelningar mot fienden, är därför det mål, som det svenska folket bör söka att uppnå, för att de uppostringar, som det i farans stund helt säkert nu som fordom skall vara villigt att underkasta sig, icke skola blifva gagnlösa.

En sådan härordning, hvilken endast kan byggas på allmän värnpligt, kräfver emellertid lång tid, för att i alla delar kunna tillämpas och uppfylla rättmätiga anspråk. Det är icke nog med att den samma såsom lag vunnit tillämpning; en viss tid måste förflyta, innan alla de åldersklasser, hvaraf hären skall bestå, hunnit att utbildas inom hans led och landstormen mottagit de krigsbildade män, som endast en genomförd allmän värnpligt förmår skänka honom. Den härordning, som det svenska folket vill lägga till grund för sitt framtida försvar, måste därför så snart som möjligt bestämmas; ty, såsom 1867 års Riksdag yttrat, »nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling, förr än frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst.»

Sedan gången af de förhandlingar, hvilka inom Riksdagen egt rum i fråga om härens organisation, visat de stora svårigheter som möta, om man skulle vilja, med bibehållande af indelningsverket såsom grundval, ordna försvaret i enlighet med det nyare krigsväsendets fordringar, gaf Kongl. Maj:t vid öppnandet af 1873 års riksdag tillkänna, att ett förslag till ändrade grunder för härens ordning var under utarbetning. I anledning häraf uttalade samma års Riksdag i underdånig skrifvelse den 24 Maj, N:o 74, sin uppfattning rörande dessa nya grunder. Riksdagen har, heter det i denna skrifvelse, »i likhet med hvad det för försvarsfrågans behandling vid 1871 års urtima riksmöte tillsatta Utskott yttrat, ansett,

att indelta arméen icke är tillräcklig för landets försvar, icke heller lämplig såsom befälsstam för en armé, bestående af värnpligtige. När en ersättning för det indelta manskapet i detta afseende skall ur de värnpligtiges led vinnas, bör, efter Riksdagens åsigt, för erhållande af en duglig befälsstam, hvarmed lärer förstås icke blott öfverbefäl, utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och kadetsoldater, och hvilken befälsstam i sjelfva verket måste blifva föga mindre talrik än den nu varande indelta arméens effektiva styrka, frivilligheten i främsta rummet tagas i anspråk, mot den ersättning af statsverket, som för sådant ändamål kan blifva behöflig, äfvensom de hvilka komma att underkastas en större och långvarigare öfning än som åligger samtliga värnpligtige såsom till exempel de, hvilka tillhöra specialvapnen, synas böra efter samma grunder antagas och godtgöras; samt, på ett annat ställe i samma skrifvelse, att Riksdagen ansett »att en befälsstam bör bildas ur de värnpligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kan blifva erforderlig.»

Med fäst afseende på Riksdagens sålunda uttalade åsigter har Kongl. Maj:t i nu föreliggande nådiga proposition, N:o 18, framställt förslag till ny härordning. Utskottet, som tagit detta förslag i noggrann ompröfning, anser lika med Kongl. Maj:t, att en härordning, grundad på vidsträckt tillämpning af denna pligt, är det mål, hvartill vårt försvarsväsende i framtiden måste utvecklas. Men en härordning bör icke allenast medgifva ett kraftigt försvar, utan äfven stå i ett noga afvägdt förhållande till landets ekonomiska tillgångar. När därför Utskottet icke kan tillstyrka Riksdagen att i oförändradt skick antaga Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag till lag om härordning, sker detta icke så mycket ur rent militärisk synpunkt, som icke mer och hufvudsakligast med fäst afseende på de stora ekonomiska uppoffringar, som det, i oförändradt skick tillämpadt, skulle medföra.

Ett väl ordnad och tidsenligt försvarsväsende skall visserligen alltid kräfva stora, både omedelbara och medelbara uppoffringar från folkets sida, både sådana som komma att tynga på statsverket och sådana som omedelbart måste åläggas den enskilde.

Hvad de förra, de *omedelbara* ekonomiska uppoffringarna för staten vidkommer, torde dessa vara en gifven följd af det nyare krigförings-sättets kraf på icke endast stora, utan väl krigsbildade och hastigt krigsfärdiga härar. De stora uppoffringar af detta slag, som en tillämpning af Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning skulle medföra, hafva icke heller ingifvit Utskottet de hufvudsakligaste betänkligheterna mot nämnda förslags godkännande, och detta så mycket mindre som densamma, efter

hvad Kongl. Maj:ts nådiga proposition gifver vid handen, »ej är afsedd att bringas till verkställighet innan äfven frågan om grundskatterna blifvit afgjord» eller träda i kraft förr än öfvergången från den nu varande till den nya arméorganisationen blifvit bestämd.

Men en vidsträckt och följdriktig tillämpning af den allmänna värnpligten kräfver, som ofvan sadet, äfven stora uppoffringar för den enskilde genom den känbara tidsförlust, som en allmän, fullgod krigsbildning kräfver. Visserligen torde denna krigsbildning, ändamålsenligt ordnad och meddelad af skicklige och nitiske lärare, kunna lemna en medelbar gengäld åt de värnpligtige ynglingarne för uppoffrad arbetstid, genom ökad förvärfsförmåga, vidgadt omdöme och vana vid ordning och lydnad — egenskaper, som den bör skänka, och hvilka äro lika värdefulla för alla samhällsklasser — och lika med det vid 1871 års urtima riksdag tillsatta Utskott för försvarsväsendets ordnande anser Utskottet, »att utgifterna för ett försvarsväsende, grundadt på allmän värnpligt under fredstid, skola komma landet till nytta icke allenast genom den trygghet det skänker, utan ock genom *den uppfostran*, som kommer landets söner till godo just i den ålder, då de äro mest mottaglige därför.»

Men i fråga om ett i förhållande till den stora ytvidden glest befolkadt land som Sverige, med korta somrar, under hvilka jordbrukarens hufvudsakligaste arbete måste förrättas, bör man i främsta rummet tillse, att denna uppfostran, om än i andra hänseenden aldrig så fördelaktig, icke må öfverstiga landets tillgångar och verka hämmande på dess fredliga utveckling. Det är dessa förhållanden, som Utskottet vid en granskning af Kongl. Maj:ts förslag till lag om ny härordning ansett böra företrädesvis tagas i öfvervägande, och det har för sin del trott, att landet icke under den närmaste framtiden kan bära så stora *medelbara* ekonomiska uppoffringar i förlorad arbetskraft, som detta förslag fordrar.

Ett mer än sextioårigt, oafbrutet fredslugn har hos folket försvagat minnet af de lidanden, som kriget, och i synnerhet ett olyckligt krig måste medföra, och gjort det nyare krigsväsendets ökade fordringar, både på taktisk utbildning och på snabbare och kraftigare krigföring för detsamma svåra att fatta. Innan erfarenheter hemtade från egna slagfält tvungit det att söka nya, förbättrade former för sitt försvarsväsende, hafva visserligen grannstaters krig för den upplystare delen af detsamma låtit otillräckligheten af våra nu varande stridskrafter och de militära brister, som vidlåda formen för deras användande, framstå i sin rätta dager. Men det torde dock vara förmätet att hoppas att dessa, jemförelsevis

nya åsigtter ännu skola hafva fattat rot hos det stora flertalet af folket. En så stor ökning, som från 30 dagars bevaringsöfning till i medeltal ett års militärisk skolbildning skulle därför helt säkert förefalla detta flertal allt för stort, och det så mycket mer som stamrekrytens daning, sådan som den ännu för icke länge sedan ansetts tillräcklig, hittills icke kraft mycket mer än 100 dagar. Man kan visserligen invända, att jemförelsen bör anställas icke med öfningstiden för de soldater, som vår nu varande, efter Konungs och Riksdags uttalade omdöme otillfredställande härordning kan ställa i fält, utan med utbildningstiden för de fiender, mot hvilka vi till äfventyrs en gång skola nödgas att pröfva vår vapenskicklighet, och som underkasta sig en krigsbildning vida längre än den Kongl. Maj:ts förslag afser. Men för flertalet af vårt folk ligger en sådan jemförelse visst icke nära och fordrar dessutom en kunskap, hvaraf det icke kan förutsättas vara i besittning.

Utskottet anser därför, att äfven om tillämpningen af en så vidsträckt krigsbildning, som Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen afser, skulle ur finansiell synpunkt vara möjlig, *vårt folk likväl icke ännu är moget* för en så genomgripande förändring i hela samhällslifvet, som en tillämpning af denna lag *i hela hans utsträckning* skulle medföra.

Utskottet får alltså hemställa:

- 1:o att Riksdagen måtte förklara sig icke kunna i oförändradt skick antaga det förslag till lag om härordningen, som af Kongl. Maj:t blifvit för Riksdagen framlagdt.

I likhet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit har Utskottet såsom ofvan nämndt, ansett att försvarsväsendet i framtiden bör grundas på allmän värnpligt. Då det icke kunnat tillstyrka Riksdagen att i oförändradt skick antaga Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag till lag om härordningen, har detta således skett endast med afseende på den i Utskottets tanke allt för vidsträckta tillämpning af denna pligt, som det framställda förslaget afser. Erkännande vigten deraf att denna makt-påliggande angelägenhet varder utan dröjsmål ordnad, har Utskottet funnit sig tillika, åtminstone antydningssvis, böra framställa de grunder för allmänna värnpligtens tillämpning, hvilka Utskottet för sin del, under förutsättning af indelningsverkets och grundskatternas afskaffande, anser kunna uppgöras utan att öfverskrida den gräns, intill hvilken landets krafter vid

uppgörandet af ett nytt härordningsförslag för den närmaste framtiden kunna tagas i anspråk.

Denna fordran har Utskottet trott sig bäst iakttaga genom att dela de värnpligtige af första årsklassen i tvänne hälfter, underkastade olika öfningstid. Öfningstiden för de längre öfvade har Utskottet ansett böra bestämmas till ett år, inräknadt 2 års repetitionsöfningar, och öfningstiden för de under kortare tid öfvade till 90 dagar, fördelade på tre år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvardera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen de under 90 dagar öfvade värnpligtige borde undergå denna öfning på ett enda år.

Hvad uttagningen af de värnpligtige till den längre öfningen vidkommer, har Utskottet ansett denna böra i främsta rummet grundas på frivillighet. Hvarje värnpliktig kommer derigenom i åtnjutande af den rätt, som, om han sjelf sådant önskar, bör tillkomma honom, nemligen att, då han är pliktig att i farans stund deltaga i fosterlandets försvar, äfven få af fosterlandet mottaga den föregående krigsbildning, som ett kraftigt utförande af detta försvar fordrar. Tillägger man de frivillige en lämplig ersättning, hvars storlek Utskottet förslagsvis och såsom beräkningsgrund tänkt sig bestämd till 200 kronor, torde man hafva utsigt att endast på frivillighetens väg kunna erhålla det behöfliga antalet värnpligtige, som bör undergå den längre öfningen. Mången värnpliktig yngling torde nemligen hellre underkasta sig omkring ett års krigsbildning, under hvilken tid han, i viss mån bättre stäld än sina under kortare tid öfvade kamrater, erhåller kläder, föda och undervisning, samt dessutom efter öfningens slut en samlad sparpennning, än att, utan annan ersättning än kläder och föda, afbryta de göromål, honom eljest åligga, för att undergå 42 dagars rekrytöfning. För att icke grunda tillvaron af försvarets viktigaste beståndsdel endast på en mer eller mindre sannolik förutsättning, utan, såsom landets säkerhet oeftergifligen fordrar, lägga en fast grund för den nya härordningen, har emellertid Utskottet sett sig nödsakadt att förorda lottning i den händelse att tillgången på frivillige icke skulle blifva tillräcklig.

Enligt hvad i det föregående har anförts, måste de värnpligtige, på samma gång som de äro skyldige att, i händelse af krig, utgå till fäderneslandets försvar, äfven vara pligtige att i fredstid undergå krigsbildning; och den enda åtskillnad, som dem emellan skulle komma att finnas, vore utsträckningen af tiden för denna krigsbildning. Denna utsträckning är det, som i yttersta nödfall skulle bestämmas genom lottning, hvilket uttagningssätt är det enda rättvisa, som Utskottet i detta

fall kunnat utfinna. När lega och friköp icke tillstädjas, kan nemligen den utlottade, vare sig han är rik eller fattig, lika litet undgå det gifna utslaget, och om än lottningen, då densamma afser att uttaga en yngling till kriget, för att låta hans kamrater kvarblifva i hemmet, kan få ett sken af orättvisa, torde, enligt Utskottets åsigt, detta sken komma att helt och hållet försvinna, då insatsen, hvarom lottningen eger rum, icke gäller skyldigheten för någon att i *första hand* offra sitt lif, utan endast pligten för dem att, i stället för en kortare och mindre fullständig öfning, mottaga en längre och mera omsorgsfull krigsbildning, hvilken bör sätta dem i stånd att med förtröstan till förvärfvad vana i vapnets bruk kunna gå fienden till mötes.

Det har slutligen för Utskottet varit så mycket lättare att i detta fall förorda lottning, som detta uttagningssätt har häfd för sig i vårt land. I Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående den allmänna beväringen 1860 § 15 mom. 2 heter det nemligen: »Antalet af dem, hvilka vid mönstringarna må erhålla tillåtelse att sålunda befria sig ifrån vapenöfning, får likväl inom hvarje mönstringsdistrikt icke öfverstiga hälften af de för året approberade beväringsskyldige. Anmäla sig flera än halfva antalet till vinnande af dylik befrielse, bestämmes genom lottning, hvilka inom nämnda antal, skola befrielsen åtnjuta». I detta fall skulle lottningen gälla *rättigheten* att mot viss penningssumma undgå vapenöfning; enligt Utskottets förslag skulle lottningen gälla *skyldigheten* att mot viss ersättning undergå en något längre vapenöfning än den som för flertalet är bestämd.

Utskottet har emellertid, för att icke väcka till lif de fördomar mot detta uttagningssätt i allmänhet, som möjligen ännu torde finnas i landet, icke ansett sig kunna utsträcka lottningen ända derhän, att möjligen uppstående brist i det antal, som kan uttagas för undergående af den längre öfningen, skulle helt och hållet fyllas genom lottning. Men om antalet af frivillige under de första tio åren, sedan en på dessa grunder upprättad härordning trädt i gällande kraft, icke uppgår till ett belopp motsvarande en tredjedel af första årsklassen och, under derpå följande tio år, till två femtedelar, har Utskottet ansett, att lottning bör ega rum till fyllande af nämnda belopp, således i förra fallet till en tredjedel och i det senare till två femtedelar af första årsklassen. Vidare har Utskottet af samma skäl ansett, att de värnpligtige, som komma att utlottas till längre krigsbildning, böra komma i åtnjutande af en lämplig godtgörelse i penningar, hvilken Utskottet antagit böra utgöra hälften af den ersättning, som enligt ofvan antydda grunder bör komma de frivillige till del, samt till slut, för att öka tillgången på frivillige och på samma gång

så mycket som möjligt minska sannolikheten af lottning, ansett, att de frivilliges antagande visserligen i regeln bör ske af utskrifningsnämnderna inom de olika regementsområdena, men att äfven efter denna tid åt befälet må lemnas full rättighet att antaga så många, som hos det samma anmäla sig till frivilligt undergående af den längre öfningen.

Då de af Utskottet nu antydda hufvudgrunder för en ny härordning så väsendtligt skilja sig från dem, på hvilka Kongl. Maj:ts förslag till härordning är bygd, har det icke kunnat undfalla Utskottet, att den försvarsstyrka, som Kongl. Maj:ts härordningsförslag afser att uppställa, icke genom tillämpningen af dessa, ofvan antydda hufvudgrunder allena skall kunna vinnas; och det enda, ehuru tillika ytterst viktiga skälet, som detta oaktadt förmått Utskottet att tillstyrka antagandet af dessa grunder, har varit att de innehålla en sann tillämpning af värnpligtsidéen. Utskottet har emellertid från annat håll måst söka återvinna den fasthet i härordningen och den hållning i det hela, som genom minskad krigsbildning för *samtliga* värnpligtige i någon mån skulle gå förlorad. Detta har endast kunnat ske genom att införa i hären ett stödjande element af ett antal längre tjänande, eller kader-soldater. Dessa, hvilka enligt 1873 års Riksdags, ofvan anförda skrifvelse, företrädesvis borde tilldelas specialvapnen, komme tillika att ersätta de eliter, hvilka i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen äro afsedda att lemna tillgång till underbefälets rekrytering. Genom lottningens undanskjutande så långt som ofvan blifvit antydt, torde det nemligen endast i sällsyntare fall vara att antaga, att ynglingar, tillhörande de mera välmående klasserna af samhället och sålunda representerande den mer eller mindre odlade intelligensen bland de värnpligtige, skola kunna tagas i anspråk för den längre öfningen. Dessa ynglingar äro emellertid den sjelfskrifna rekrytkontingent, ur hvilken det vore önskligt att härens befäl måtte komma att utgå. I en ren värnpligtshär, der hären i sjelfva verket endast är folket i vapen och der den bildade står i samma led som den mindre bildade, synes det vara med det helas fördel mest öfverensstämmande, att den förre söker utbildta sig till befäl. Då emellertid denna fördel, af skäl som förut äro nämnda, måst lemnas å sido, har Utskottet, på samma gång, som det velat stärka försvaret i dess helhet genom att öka antalet af längre tjänande soldater, särskildt hvad specialvapnen vidkommer, ansett att de i Kongl. Maj:ts förslag till härordning omnämnda 4564 eliter borde ökas till ungefär dubbla antalet eller 9000, bland hvilka, för att öka lättheten af deras anskaffning och tillgången på lämpliga underbefälsämnen, underårige mellan 18 och 21 år skulle kunna antagas till ett antal af högst 10 procent af den första linieklassen.

Utskottet hemställer alltså:

2:o att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad ompröfning samt för en kommande Riksdag i berörda hänseende framlägga ett förslag, byggt på följande grunder:

- a) att öfningstiden för de värnpligtige varder olika;
- b) att öfningstiden för de längre öfvade bestämmes till ett år, deri inräknadt två års repetitionsöfningar;
- c) att öfningstiden för dem, som böra undergå den kortare öfningen, bestämmes till 90 dagar, fördelade på tre år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvardera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen hela denna öfningstid hör förläggas till första året;
- d) att till den längre öfningens undergående halfva antalet värnpligtige inom liniens första årsklass skall kunna uttagas, dock med iakttagande deraf, att ej inom något utskrifningsområde må kunna genom lottning uttagas större antal värnpligtige än som erfordras för att uppbringa sammanräknade antalet af frivillige och utlottade värnpligtige under de första tio åren till en tredjedel och under näst följande tio år till två femtedelar af hela ofvannämnda årsklass;
- e) att till den längre öfningens undergående i främsta rummet uttagas *de* värnpligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig;
- f) att anskaffningen af frivillige i regeln skall ske genom utskrifningsnämnden, dock med rätt för befälet att under hand få antaga frivillige;
- g) att uppgift öfver dem, som anmält sig såsom frivillige, skall meddelas utskrifningsrevisionen, hvilken verkställer lottning för uttagande af det felande antalet;
- h) att de till den längre öfningen antagne frivillige erhålla ersättning;
- i) att de till den längre öfningen utlottade värnpligtige erhålla ersättning, hälften så stor som den, hvil-

ken kommer de i näst föregående punkt omnämnda frivillige till del;

k) att, i stället för de i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen upptagne eliter, 9000 eliter och kadersoldater antagas bland de värnpligtige;

l) att de i föregående punkt omförmälda eliter och kadersoldater enligt Kongl. Maj:ts bepröfvande få antagas mot därför erforderligt ersättningsbelopp, hvilket må kunna öfverstiga det som för de till längre öfning antagne frivillige värnpligtige kan komma att bestämmas, med iakttagande dervid att äfven underårige mellan 18 och 21 år må i nu nämnda egenskap kunna anställas, dock icke till större antal än 10 procent af första linieklassen;

m) att, för anskaffning af det i punkten k. omnämnda antal kadersoldater och eliter, Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett erforderligt anslagsbelopp.

Vidare har Kongl. Maj:t framlagt följande:

F ö r s l a g

till lag om den allmänna värnpligten.

Art. 1.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller aderton år, till och med det under hvilket han fyller fyratio år.

§ 2.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet är till tjänst vid rikets försvar oförmögen.

§ 3.

Värnpligten fullgöres i hären eller flottan.

§ 4.

1. Hären består af linie, landtvärn och landstorm. Tjenstetiden är sex år i linien och sex år i landtvärnet, utom vid rytteriet, vid hvilket tjenstetiden är sex år i linien och fyra i landtvärnet. Efter slutad tjänst i linien öfverföres den värnpligtige omedelbart till landtvärnet. Tjenstetiden vid flottan är tolf år, af hvilka de sex första motsvara tjenstetiden i linien och de sex sista tjenstetiden i landtvärnet. I krigstid bestämmer dock endast behofvet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpliktig icke tillhör linien, landtvärnet eller flottan, tillhör han landstormen.

§ 5.

1. Värnpliktig är skyldig att undergå utskrifning till tjänst i linien och landtvärnet eller vid flottan det år han fyller 21 år.

2. Tjenstetiden i linien och landtvärnet eller vid flottan beräknas från början af nyssnämnda år äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljad uppskof först ett senare år skulle blifva utskrifven. Har sådan senare utskrifning skett till följd af den värnpligtiges förfallolösa uteblifvande, räknas tjenstetiden från början af utskrifningsåret. Inställer utskrifven värnpliktig sig icke till tjenstgöring det år han första gången blifvit till vapenöfning inkallad, räknas hans tjenstetid från början af det år han inträder i tjenstgöring.

3. Värnpliktig kan äfven före det år, han fyller 21 år, få inträda i tjenstgöring vid hären eller flottan och sjelf välja den truppafdelning eller flottans station, vid hvilken han vill inskrifvas, dock endast såvida han är till krigstjänst duglig och i öfrigt lämplig till den tjänst, hvartill han anmäler sig. Han tillhör likväl linien eller motsvarande klasser vid

flottan intilldess sex år förflutit från och med det års början, då han fyller 21 år. Sådane ynglingar må dock icke vid någon af härens afdelningar eller vid flottans stationer emottagas till större antal än tio procent af årskontingenten.

§ 6.

1. Vapenför värnpliktig utskrifves till vapentjänst; öfrige värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämpliga.

2. Värnpliktig vare skyldig att, då han är inkallad till tjänstgöring, förrätta den tjänst, honom af vederbörande befälhafvare anvisas; dock

a) att den, som tillföre haft anställning i egenskap af officer eller underofficer, icke kan åläggas tjänstgöring i lägre befälsgrad, än han förut innehaft;

b) att prester, läkare, som aflagt medicine kandidatexamen, och veterinärläkare ej må åläggas annan tjänstgöring än den som tillhör deras kall;

c) att sjökaptener och styrmän vid handelsflottan, hvilka utöfvat sitt yrke längre eller kortare tid under de trenne år som närmast föregått inkallelsåret, skola, om de fullgjort den i 28 § föreskrifna vapenöfning vid flottan samt aflagt den för befördran till underofficer stadgade examen, användas, de förre såsom befäl och styrmännen såsom underbefäl; samt

d) att den, som vunnit behörighet att tjänstgöra såsom maskinist å ångfartyg, skall användas i maskinistbefattning.

§ 7.

Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjänstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjänst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 8.

Värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare förhindras att i behörig tid inställa sig till utskrifning, vapenöfning eller annan tjänstgöring.

§ 9.

1. Värnpliktig skall, med det undantag mom. 4 af denna § bestämmer, vid mantals- och skattskrifningen det år, han fyller aderton år, aflemna sitt prestbetyg till det vid förrättningen närvarande befäl och af detsamma uttaga en *inskrifningssedel*.

2. Å inskrifningssedeln antecknas frangent af befälet hvad som med hänseende till värnpligtens fullgörande är för den värnpligtige af vigt att kunna styrka såsom utskrifningsförrättnings beslut, fullgjord tjänstgöringsskyldighet, öfverflyttning till landtvärnet m. m. d. Med inskrifningssedeln följer ett utdrag af denna lag.

3. Vederbörande målsman eller, om den värnpligtige är i tjänst eller i arbete genom kontrakt antagen, husbonde eller arbetsgifvare åligger att, i händelse af laga förfall för den värnpligtige, för honom fullgöra den i ofvanstående mom. 1 föreskrifna skyldighet och derefter tillställa honom inskrifningssedeln.

4. Är den värnpligtige vid sjömanshus inskrifven, erhåller han under första värnpligtsåret sin *inskrifningssedel* af sjömanshusdirektionen, som derom underrättar vederbörande landtvärns kompanibefäl inom den 15 Januari nästföljande år.

§ 10.

Den, som är förlustig medborgerligt förtroende, är ovärdig att tillhöra hären eller flottan.

Art. II.

**Linien och landtvärnet
samt deremot svarande klasser vid flottan.**

a) *Utskrifning.*

§ 11.

1. Riket indelas i utskrifningsområden, motsvarande fotfolksregements- och landtvärnsbataljonsområden.

2. Hvarje landtvärnsbataljonsområde delas i fyra landtvärnskompani-områden.

§ 12.

1. Alle värnpligtige, som icke enligt mom. 2 och 3 af denna § utskrifvas till flottan, äro underkastade utskrifning till hären.

2. Till flottan utskrifvas:

a) sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons drägtighet eller derutöfver;

b) fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst tolf månader;

c) lotsar och lotslärlingar; samt

d) maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

3. Dessutom skall till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt, till flottan utskrifvas:

a) värnpligtige från de kusttrakter, der befolkningen mest sysselsätter sig med kustfart och fiske;

b) ingenjörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedrifva skeppsbyggeri, äfvensom andra skeppshandtverkare, segelsömmare, blockmakare och rep-slagare.

§ 13.

Ur fotfolksregementsområdena uttagas värnpligtige för gardet, ryteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tillhöra det fotfolksregemente, inom hvars område de äro utskrifne, egande dock Konungen att i mån af behof utjemna större olikheter i styrka regimentena emellan.

§ 14.

1. Vid hvarje mantals- och skattskrifningsförrättning skall ett landtvärnsbefäl närvara för att med ledning af mantalsuppgifterna upprätta och fullständiga den stamrulla, som inom hvarje landtvärnskompani skall särskildt för hvarje årsklass föras öfver alla värnpligtige, hvilka inom kompaniets område äro eller böra vara mantals- och skattskrifne

2. Utdrag af denna stamrulla skall för de tre yngsta årsklasserna inom årets slut af landtvärnskompanichefen öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka äro pligtige att efter verkställd granskning genom anteckning upplysa dels om någon deruti upptagen värnpligtig affidit eller

aflyttat till annan ort, som, då den är känd, skall uppgifvas, eller blifvit till hemvist eller namn enligt kyrkoböckerna oriktigt upptagen, dels om och hvilka värnpligtige af berörda årsklasser, utom de i utdragen upptagne, inflyttat i församlingen efter senaste mantalsskrifningen; hvar- efter utdragen, bekräftade genom vederbörande pastorers underskrift, skola inom den 15 derpå följande Januari till landtvärnskompanichefen åter- sändas.

3. Direktionerna för sjömanshusen skola inom den 15 Januari hvarje år till vederbörande landtvärnskompanichef insända uppgift å alle i sjömanshusets register inskrifne värnpligtige.

4. Ej mindre presterskapet än ock landsstatens tjenstemän, särde- les mantals- och skattskrifningsförrättare samt direktionerna för sjömans- husen vare pligtiga att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande landtvärnsbefäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas, i och för de värnpligtiges redovisande och ut- skrifning.

§ 15.

1. Hvarje år före den 15 Mars skall inom de särskilda landtvärns- bataljonsområdena på tider och ställen, som af Konungens Befallningshaf- vande efter landtvärnsbataljonschefens hörande bestämmas, *utskrifning* för- rättas med de värnpligtige, som under året fylla 21 år, samt med dem af äldre årsklasser hvilka vid föregående utskrifningsförrättningar bort vara tillstädes, men uteblifvit, eller vid sådan förrättning erhållit uppskof med utskrifning. Der så pröfvas nödigt, kan dessutom äfven på andra tider af året utskrifning ega rum.

2. Värnpliktig, som är inskrifven vid sjömanshus, utskrifves inom det landtvärnsbataljonsområde, inom hvilket sjömanshuset är beläget.

3. Inkallelse till utskrifningsförrättning verkställes af Konungens Befallningshafvande genom kungörelse.

4. Utskrifningen förrättas af en *utskrifningsnämnd*, som består af landtvärnsbataljonschefen, såsom ordförande, och fyra ledamöter, nemli- gen en kapten af linien, vederbörande kronofogde, eller om utskrifningen afser stad en af magistraten inom sig utsedd ledamot samt dessutom, för hvarje landtvärnskompaniområde två derinom bosatte män, hvilka sist- nämnde jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget, eller der kompaniområdet utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Omfattar kompaniområde landsdelar hörande under olika landsting eller landsdel och stad, som ej under lands-

ting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valda ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämndens förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valda.

Nämndens ordförande och ledamöter hafva lika rösträtt. Nämnden biträdes af en läkare.

5. Vid utskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad värnpliktig skyldig att personligen inställa sig. Undantagne från denna skyldighet äro endast de värnpliktige, som äro inskrifne å sjömanshus och hafva fullgjort de i § 12 mom. 2 bestämda vilkor.

§ 16.

Värnpliktig, som vistas å annan ort, än den, hvarest han är mantals- och skattskrifven, må, om han så önskar, å den förra undergå utskrifning, men skall i sådant fall före utskrifningen anmäla sig hos landtvärnskompanibefälet, förete inskrifningssedel och aflemna prestbetyg. Sådant värnpliktig anses dock fortfarande tillhöra det område, der han är mantals- och skattskrifven, så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar.

§ 17.

1. Uppskof med utskrifning må till näst följande års utskrifningsförrättning af nämnden medgifvas:

a) den som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid utskrifningsförrättningen befinnes till tjensten oförmögen eller olämplig; samt

b) ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller enka, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra fader- och moderlösa syskon, derest dessa hans närmaste för sitt uppehälle äro beroende af hans arbete och med honom sammanboende.

2. Förefinnes dylik anledning till befrielse ännu vid utskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller sitt 24:de lefnadsår, frikallas han under fredstid från värnpligtens fullgörande i linien och landtvärnet samt motsvarande klasser vid flottan.

§ 18.

§ 18.

1. Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden intill 24:de lefnadsåret medgifvas:

a) den, som vid universitet, akademi, högre elementarläroverk, högre eller lägre teknisk skola idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutandet af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg, och som till följd deraf icke utan väsendtlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig.

2. Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden på högst ett år medgifvas värnpliktig, som sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse samt vid utskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning, såsom nyligen inträffadt dödsfall, tillträde genom arf eller testamente, olyckshändelse m. m. d., icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han i och för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 19.

Vid utskrifningsförrättningens början skall hvar och en af de i utskrifningslängden första gången uppförde värnpligtige draga ett nummer till bestämmande af ordningen de värnpligtige emellan. För den, som af en eller annan anledning är frånvarande, drages numret af någon bland nämndens ledamöter.

§ 20.

Utskrifningsnämnden pröfvar derefter hvarje värnpligtigs lämplighet ej mindre för vapentjenst eller för annan befattning vid hären eller flottan, än ock för inträde vid olika vapen i öfverensstämmelse med det af Konungen utfärdade reglemente för de värnpligtiges utskrifning, efterfrågar hvilka af de värnpligtige önska inträde vid gardet eller specialvapnen samt meddelar beslut i fråga om befrielse från eller uppskof med värnpligtens fullgörande, hvilket allt i utskrifningslängden införes.

§ 21.

Utskrifningsnämnden tillkommer derjemte att vid utskrifningstillfället förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid så väl till landtvärnet eller motsvarande klasser af flottan som till landstormen. Innan nämnden lemnar förrättningsstället, skola utskrifningslängderna af nämnden underskrifvas.

§ 22.

1. För hvarje fotfolksregementsområde skall finnas en *utskrifningsrevision*, bestående af landshöfdingen i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande, samt af två ledamöter, nemligen regementschefen och för hvarje till regementsområdet hörande län eller ej under landsting lydande stad en inom länet eller staden bosatt man, som jemte en suppleant första gången för tre år och sedan för två år i sender utses af landstinget eller, för stad som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. De af landsting eller stadsfullmäktige valda ledamöter, eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, delta i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valda.

2. Utskrifningsrevisionen eger att ändra eller upphäfva sådana utskrifningsnämndens beslut, mot hvilka besvär anföras af någon nämndens ledamot eller af värnpliktig som frågan rör.

3. Dessa besvär skola inom fjorton dagar efter beslutets meddelande skriftligen ingifvas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum.

4. Revisionen, som biträdes af en dertill förordnad civilläkare och regementsläkaren, sammanträder på kallelse af ordföranden.

§ 23.

1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpligtige, som enligt § 20 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal, som från regementsområdet skall aflemnas till gardet, rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen.

2. I första rummet uttagas till förenämnda vapen de som dertill sig anmält. Skulle det erforderliga antalet icke sålunda kunna fyllas, uttager revisionen det bristande antalet på det sätt, att den, som vid

utskrifningsförrättningen erhållit ett lägre nummer, uttages framför den som erhållit ett högre.

3. I afseende å utskrifning till flottan gälle hvad i § 12 stadgadt är, och tillämpas i fråga om dem, som under N:o 3 af samma § skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan om utskrifning till specialvapnen i mom. 2 föreskrifves.

§ 24.

Öfver utskrifningsrevisionens beslut må icke besvär anföras.

§ 25.

Utskrifven värnpliktig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring. Försummad inställelse till sådan mönstring, som § 32 omförmåler, anses dock icke efter krigslag.

b) Öfning och tjenstgöring.

§ 26.

1. Af de till vapentjenst vid hären för året utskrifne värnpligtige kallas en tredjedel till inställelse den 1 Maj och två tredjedelar till den 1 November, hvarvid, så vidt ske kan, afseende fästes å den värnpligtiges vid utskrifningsförrättningen uttalade önskan; dock skola alle till rytteriet utskrifne kallas till inställelse den 1 Maj och alle till artilleriet och ingenjörtrupperna utskrifne till inställelse den 1 November.

2. Skulle antalet af dem, hvilka anmält sig till inträdande den 1 Maj vid fotfolket och trängen vara större, än det som enligt ofvanstående mom. 1 kan emottagas, har värnpliktig med högre nummer företräde framför en med lägre. Har deremot ej ett tillräckligt antal anmält sig, skall, i öfverensstämmelse med § 23, värnpliktig, som har ett högre nummer, uttages framför den, som har ett lägre.

3. Till tjenstgöring vid flottan utskrifne värnpligtige kallas till inställelse den 1 November.

§ 27.

Vid sådant förhållande, som i § 18 mom. 1 a nämnes, kan å

utskrifven värnpliktig beviljas uppskof med inställelsen till tjänstgöring på högst 2 månader, och må sådan värnpliktig hemförlofvas samtidigt med öfrige värnpliktige, så framt han aflagt fullständig underofficersexamen och genomgått motsvarande öfningar.

§ 28.

1. Den utskrifne är i och för sin utbildning skyldig att, oberäknadt de öfningar, som § 30 omförmåler, under fredstid kvarstanna i oafbruten tjänstgöring, om han är utskrifven till fotfolket eller trängen $10\frac{1}{2}$ månader, till fotgardet, artilleriet, ingenjörtrupperna eller flottan 12 månader samt till rytteriet 17 månader.

2. För beredande af tillgång på underbefälsämnen och särskilde beställningsmän samt äfven till fyllande af det vid mobilisering behöfliga antalet underbefäl, skall vid hvarje truppafdelning finnas ett bestämdt antal eliter, uttagne bland dertill lämplige värnpliktige. Skulle icke tillräckligt antal frivillige dertill anmäla sig, uttage det bristande antalet bland värnpliktige, som varit i tjänst minst 10 månader, hvarvid den, som vid utskrifningsförrättningen erhållit ett lägre nummer, ingår före den, som erhållit ett högre. De sålunda uttagne tjänstgöra intill dess 2 år förflutit från första inställelsen till vapenöfning i linien eller vid flottan.

3. Å flottans fartyg inmönstrad värnpliktig är skyldig tjänstgöra intill dess fartyget återkommit till någon af rikets hamnar, äfven om derigenom hans hemförlofvande skulle uppskjutas utöfver den i mom. 1 och 2 här ofvan stadgade tid.

§ 29.

Värnpliktige, som dertill anmäla sig, kunna vid fotfolket, artilleriet, trängen och flottan till högst tio procent samt vid gardet, rytteriet och ingenjörtrupperna till högst tretio procent af årsklassen, medgifvas kvarstanna uti oafbruten tjänstgöring vid rytteriet 2 år och vid öfriga vapen 18 månader.

§ 30.

1. Tredje och fjerde klasserna af linien inkallas till förnyad öfning tretio dagar hvarje år.

2. Landtvärnets båda yngsta klasser af fotfolket inkallas årligen till tio dagars bataljonsöfning. Det till gardet hörande landtvärnsmanskapet är befriadt från nämnda öfningar.

§ 31.

1. Då rikets säkerhet eller upprätthållandet af inre ordning det kräfvat, må antingen liniens alla klasser eller ock större eller mindre delar af den eller de klasser af linien, som Konungen kan finna behöfligt, inkallas till tjenstgöring.

2. Der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven landtvärnet eller någon del deraf inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han Statsrådet hört och, såvida ej Riksdagen är samlad eller inom tretio dagar sammanträdade skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Hvad i mom. 1 och 2 af denna § om linien och landtvärnet sagdt är, gälle äfven med afseende på inkallelse af motsvarande klasser vid flottan.

4. Utan Riksdagens medgifvande må landtvärnet icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 32.

De till linien och landtvärnet eller motsvarande klasser af flottan hörande värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompanivis eller, då kompaniområdets vidsträckthet dertill föranleder, sockenvis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpligtige, hvilka till landtvärnskompanibefälet aflemnadt tillförlitlig uppgift om sin bostad.

c) *Underhåll och förmåner.*

§ 33.

1. Under tjenstgöring erhåller den värnpligtige kvarter in natura, underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt kontant aflöning, allt enligt särskild lag.

2. Värnpliktig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd, eller den pension, som författningarne för härens eller flottans pensionering bestämma.

d) *Särskilda föreskrifter.*

§ 34.

För värnpliktig, som tillhör linien och landtvärnet eller motsvarande klasser af flottan, gäller:

1 att han under hela sin tjenstetid tillhör det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning.

2 att den, som blifvit till gardet utskrifven, under hela sin tjenstetid tillhör gardet.

3 att den, som blifvit till härens öfriga trupper utskrifven, skall, då han till annat regementsområde afflyttar, tillhöra vid fotfolket det regemente, inom hvars område han inflyttar, samt vid öfriga vapen den truppafdelning, som erhåller manskap från sistnämnda område.

4 att, innan flyttning från en till annan kommun af honom företages, han är skyldig derom göra anmälan hos närmaste landtvärnskompanibefäl.

5 att, om han till annat kompaniområde afflyttar, han är pliktig inom 14 dagar efter ankomsten till den nya boningsorten derom göra anmälan hos närmaste befäl af det kompani, inom hvars område han inflyttat.

6 att, om han icke är till tjenstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppbådas, han är pliktig utgå med densamma, och har då lika skyldigheter med landstormsman.

§ 35.

Den, som är i tjenst vid hären eller flottans stam, anses, så länge tjensten varar, dermed fullgöra sin värnpligt, men om han före värnpligtsålderns slut erhåller afsked, eger han samma tjenstgöringsskyldighet som den årsklass han tillhör.

§ 36.

Till tjenstgöring vid linien och landtvärnet samt flottans motsvarande klasser inkallas de värnpligtige af landtvärnskompanibefålet, antin-

gen genom omedelbar order eller genom kungörelse, som minst två gånger uppläses i kyrkorna och införes i ortens tidningar.

Art. III.

Landstormen.

§ 37.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter af Konungen derom i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser.

§ 38.

1. Under hvarje fotfolksregemente hör den inom dess utskrifningsområde befintliga landstormen.

2. Landstormen indelas i landstormsafdelningar, hvar och en bestående af allt till landstormen hörande manskap inom ett landtvärnskompanis område.

3. Hvarje landstormsafdelning delas i sockenafdelningar, så att allt landstormsmanskap från en och samma socken kommer att tillhöra samma sockenafdelning.

§ 39.

Landstormen må icke föras utom eget och angränsande regementens områden.

§ 40.

1. Kompanichef vid landtvärnet är under fredstid äfven befälhafvare för kompaniområdets landstormsafdelning.

2. Befälhafvare för sockenafdelningarne förordnas af fördelningsgeneralen och ega dessa befälhafvare att utse behöfligt underbefäl.

3. Under krig förordnar Konungen särskild befälhafvare för de större afdelningar af landstormen, som kunna af omständigheterna påkallas.

§ 41.

Landstormsman är under tjänstgöring pliktig att sjelf förse sig med kläder och föda emot ersättning af staten för födan enligt länets markegångspris för soldatportion. Vapen och ammunition tillhandahållas af staten.

§ 42.

För värnpligtige, som ännu icke uppnått den för utskrifning stadgade ålder och sålunda tillhöra någon af landstormens trenne yngsta årsklasser, gälla äfven de i § 34 mom. 4 och 5 meddelade föreskrifter från den tid, de erhållit sin inskrifningssedel.

§ 43.

För landstormens i nästföregående § omförmälda årsklasser anordnas frivilliga målskjutningsöfningar inom landtvärnskompaniernas områden. Den värnpligtige, som dervid uppnår den för rekryts godkännande bestämde skjutskicklighet, erhåller ett penningebelopp såsom premium.

Art. IV.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter och om laga förfall.

§ 44.

1. Den värnpligtige, som utan laga förfall underlåter fullgöra hvad honom enligt § 9 mom. 1, § 34 mom. 4 och 5 samt § 42 åligger, böte för hvarje gång fem kronor samt vare derjemte i förstnämnda fall underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. Målsman, husbonde eller arbetsgifvare, som försummar hvad honom enligt § 9 mom. 3 åligger, är förfallen till böter af fem kronor.

§ 45.

1. Värnpliktig, som förfallolöst uteblifver från den i § 15 omförmälda utskrifningsförrättning, böte första gången 10 kronor och, om han
ånyo

ånyo dermed beträdes, 20 kronor, samt vare ock underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. Värnpligtig, som på grund af § 16 inställer sig vid utskrifningsförrättning å annan ort, än der han är mantals- och skattskrifven, men dervid försummar förete inskrifningssedel och aflemna prestbetyg samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke inställt sig till utskrifningsförrättning.

§ 46.

Värnpligtig, som bort inställa sig till sådan mönstring, som i § 32 omuämnes, men utan laga förfall uteblifvit, böte 10 kronor.

§ 47.

1. Såsom laga förfall för uteblifvande från utskrifning eller tjänstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och i rikets tjänst uppbådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebaras, pröfva om de äro af den vigt, att de må gälla såsom ursäkt.

2. För vid sjömanshus inskrifven värnpligtig skall dessutom såsom laga förfall för inställelse till sjökrigstjänst räknas: att vara på utrikes sjöresa stadd; inträdande dock tjänstgöringsskyldigheten, så snart den värnpligtige anländer till svensk hamn eller sammanträffar med inrikes örlogsfartyg.

§ 48.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af pastor i församlingen och ordförande i kommunalstämman eller kommunalnämnden.

Efter företagen granskning af detta förslag i dess helhet och med stöd af hvad, med hänseende till sjelfva härordningen, här ofvan anförts, får Utskottet hemställa:

3:o. att §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 8 af det nu framlagda förslaget till lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

Skyldigheten för den värnpligtige att det år, han fyller aderton år, sjelf vid mantals- och skattskrifningsförrättningen aflemna sitt prestbetyg till det vid förrättningen närvarande befälet och af detsamma uttaga en inskrifningssedel, har synts Utskottet, med fäst afseende på befolkningens gleshet i många orter, i synnerhet i de norra landskapen, blifva alltför betungande; hvadan Utskottet hemställer:

4:o. att det i § 9 mom. 1 af förslaget till lag om allmänna värnpligten upptagna stadgande måtte omarbetas i det syfte att skyldigheten för värnpliktig, med det undantag mom. 4 af sagda paragraf bestämmer, att aflemna prestbetyg och uttaga inskrifningssedel äfven må kunna genom målsman, husbonde, arbetsgifvare eller laga ombud fullgöras, hvaremot mom 3 af samma § lämpligen torde kunna utgå.

Då intet tillfälle synes böra uraktlätas att bland de värnpligtige sprida kännedom om de lagar, som ordna landets försvar, har Utskottet ansett det vara gagneligt om, jemte utdrag af värnpligtslagen, den värnpligtige vid inskrifningssedelns mottagande äfven finge erhålla ett lämpligt utdrag ur andra gällande författningar rörande krigsmakten; hvadan Utskottet hemställer:

5:o. att mom. 2 af § 9 af lag om allmänna värnpligten måtte så ändras, att den värnpligtige, utom ett utdrag ur värnpligtslagen, vid inskrifningssedelns mottagande erhåller ett lämpligt utdrag äfven ur andra lagar och stadganden rörande krigsmakten.

Vidare får Utskottet hemställa:

6:o. att §§ 10, 11 och 12 af lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

I § 13 af samma lag torde deremot, under förutsättning att Riksdagen lemna sitt bifall till Utskottets förslag angående förändrade grunder för härordningen, en redaktionsförändring vara nödig för att angifva det sätt, hvarpå de värnpligtige ur fotfolksregements-områdena skola uttagas; hvadan Utskottet hemställer:

7:o. att § 13 i lag om allmänna värnpligten så ändras, att en hänvisning till §§ 20 och 23 införes angående sättet för uttagningen af de värnpligtige.

Vid § 14 har Utskottet icke haft något att erinra; hvadan Utskottet hemställer:

8:o. att § 14 måtte af Riksdagen godkännas.

I afseende på § 15 har inom Utskottet uppstått tvekan, huruvida mom. 1 af denna § egde nödig tydlighet, med hänseende till maximum af det område, som en utskriftningsförrättning finge omfatta; hvadan Utskottet till undanröjande af misstyding hemställer:

9:o. att i § 15 af förslaget till lag om allmänna värnpligten endast den förändring måtte vidtagas, att orden »inom de särskilda landtvärnsbataljonsområdena» nedflyttas näst före det kursiverade ordet »utskrifning».

Vidare hemställer Utskottet:

10:o. att §§ 16 och 17 måtte af Riksdagen godkännas.

Vid § 18 har det syntts Utskottet, som skulle utskriftsnämndens rättighet att meddela uppskof med tjänstgöringen under fredstid å ena sidan vara längre utsträckt än med grundsatsen af lika krigspligtighet för alla är förenligt och å andra sidan mera inskränkt än billigheten synes fordra; hvadan Utskottet hemställer:

11:o. att Riksdagen måtte såsom sin åsigt uttala, att det uppskof med tjänstgöringen under fredstid, som i § 18 af lag om allmänna värnpligten omnämnes, bör kunna beviljas endast intill 23 lefnadsåret, men medgifvas afven andra än i denna §, sådan den nu är föreslagen, nämnda kategorier af värnpligtige, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda.

Stadgandet i § 19 afsamma lag, angående skyldighet för utskriftsnämnden att genast vid förrättingens början låta hvar och en af de i utskriftningsslängden första gången uppförde värnpligtige draga ett

nummer till bestämmande af ordningen de värnpligtige emellan, anser Utskottet för sin del icke rätt lämpligt, då det måhända skulle onödigtvis framkalla oro och farhågor bland de värnpligtige; hvadan Utskottet hemställer:

12:o. att Riksdagen måtte förklara, att § 19 i lag om allmänna värnpligten bör utgå.

Under förutsättning af Riksdagens godkännande af de grunder för ny härordning, som Utskottet här ofvan framställt, antager Utskottet vidare att i § 20 af lag om allmänna värnpligten stadganden måste införas, med hänseende till de frågor som utskrifningsnämnden bör till de värnpligtige framställa; hvadan Utskottet hemställer:

13:o. att i § 20 af lagen om allmänna värnpligten måtte införas ett stadgande om skyldighet för utskrifningsnämnden att efterfråga dels hvilka af de värnpligtige, som frivilligt vilja åtaga sig den föreskrifna längre öfningen, dels äfven hvilka af dem som önska inträde vid gardet eller specialvapnen.

Mot § 21 har Utskottet icke något att erinra; hvadan Utskottet hemställer:

14:o. att § 21 i lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

Vid granskningen af § 22 har det deremot synts Utskottet, om icke nödvändigt, dock för det allmänna tänkesättet, särdeles vid reformens första genomförande, lugnande, om det folkliga elementet i utskrifningsrevisionen förstärktes; hvadan Utskottet hemställer:

15:o. att Riksdagen, med godkännande af paragrafen i öfrigt, uttalar den åsigt, att i mom. 1 af § 22 i lag om allmänna värnpligten antalet af, utaf landsting eller stadsfullmäktige i ej under landsting lydande stad, valde ledamöter af utskrifningsrevisionen bestämmes till tre, i stället för en, som Kongl. Maj:ts förslag upptager.

Såsom en följd af Utskottets meranämnda förslag till grunder för härordningen synes vidare framgå, att § 23 måste omredigeras; hvadan Utskottet, under åberopande af hvad det med hänseende till dessa grunder anfört, hemställer:

16:o. att Riksdagen måtte för sin del besluta, att i § 23 af lag om allmänna värnpligten det stadgande bör inflyta, att endast frivillige må uttagas till gardet, dels ock att utskriftsrevisionerna må, sedan de erhållit uppgift på antalet af dem, som anmält sig såsom frivillige, anställa utlottning af det felande antalet, hvarvid utlottningsområdena af Konungen bestämmas.

Vid §§ 24 och 25 har Utskottet icke något att erinra; hvadan Utskottet hemställer:

17:o. att §§ 24 och 25 i lag om allmänna värnpligten må af Riksdagen godkännas.

Då vidare § 26 står i oskiljaktigt samband med sjelfva härordningen, torde nämnda paragraf, om de af Utskottet föreslagna grunder för denna ordning antagas, icke kunna i oförändradt skick bibehållas; utan hemställer Utskottet:

18:o. att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla det § 26 i förslag till lag om allmänna värnpligten, måtte förändras i öfverensstämmelse med det förslag till härordning, som kan komma att Riksdagen meddelas.

Vid § 27 har Utskottet icke något att erinra; hvadan det hemställer:

19:o. att § 27 i lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

Då §§ 28 och 29 icke mindre än § 26 stå i närmaste sammanhang med grunderna för härordningen, har Utskottet icke ansett sig ega skäl att öfver först nämnda paragrafers lydelse afgifva annat yttrande, än att det, under återopande af hvad vid 2 punkten af detta utlåtande blifvit anfördt, hemställer:

20:o. att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om förslag till ny redaktion af §§ 28 och 29 i lag om allmänna värnpligten, affattade i öfverensstämmelse med det förslag till härordning, som kan komma att Riksdagen meddelas.

Äfven mom. 1 af § 30 står i ett nära sammanhang med härordningen, men mom. 2 af samma paragraf afhandlar öfningar, öfver hvilkas

militära betydelse Utskottet torde vara pliktigt att yttra sig. Utskottet vill ingalunda förneka värdet af repetitionsöfningar äfven för landtvärnet, men det kan icke förbise, att sådana öfningar skulle, såväl för staten som för den enskilde, medföra stora uppoffringar, om de anställdes äfven under normala och lugna förhållanden, hvilka må hända icke komme att motsvaras af den nytta öfningarne medförde. Under vissa undantagsförhållanden deremot, såsom då under upprörda tider landets regering icke med lugn kan motse den närmaste framtiden, utan kan hafva särskilda anledningar att önska det landets försvarskrafter med säkerhet kunna påräknas, torde de vara af högt, kanske oberäkneligt värde. Med denna uppfattning har Utskottet lika litet velat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, i fråga om dessa landtvärnsöfningar, som det ansett det vara med landets sanna väl förenligt att genom deras uteslutande ur lagen omöjliggöra dem vid sådana tillfällen, då de kunna finnas icke blott nyttiga, utan äfven nödvändiga; hvadan Utskottet hemställer:

21:o. att Riksdagen måtte anhålla dels om förändrad redaktion af mom. 1 af § 30 i lag om allmänna värnplikten i öfverensstämmelse med förslaget till ny härordning, dels att i mom. 2 af samma paragraf sådant det nu lyder, orden »inkallas årligen till tio dagars bataljonsöfning» måtte utbytas mot orden: »kunna efter derom af Kongl. Maj:t till Riksdagen gjord framställning och med dess samtycke inkallas till högst tio dagars öfningar».

§ 31 mom. 1 har i dess nu föreslagna lydelse syntts Utskottet hafva en allt för allmän och obestämd omfattning; i följd hvaraf Utskottet hemställer:

22:o. att Riksdagen, med godkännande af paragrafen i öfrigt, måtte för sin del besluta följande redaktion af § 31 mom. 1 af lag om allmänna värnplikten: «Då rikets försvar, förberedelser dertill, bevarandet af rikets neutralitet, eller upprätthållandet af inre ordning det kräfver», må — — — — —
inkallas till tjänstgöring.

Vid § 32 har Utskottet icke haft någon erinran att göra; hvadan det hemställer:

23:o. att § 32 i lag om allmänna värnplikten måtte af Riksdagen godkännas.

Den af Kongl. Maj:t föreslagna redaktion af § 33 förutsätter en särskild lag för härens aflöning, beklädnad och underhåll; hvadan Utskottet, då det, enligt hvad det längre fram i detta utlåtande torde få närmare anföra, icke kan anse de här vidtagna bestämmelserna böra i form af lag meddelas, hemställer om antagande af denna paragraf, i den af komitén för landtförsvarets ordnande föreslagna lydelse, och föreslår:

24:o. att, med godkännande af paragrafen i öfrigt, i mom. 1 af § 33 i lag om allmänna värnpligten orden: »allt enligt särskild lag» måtte utbytas mot orden: »afpassad efter olika vapen och tjänstgöringsförhållanden».

Utskottet, som i sina redan framställda förslag förutsatt, att ingen värnpliktig må utan eget medgifvande till gardet uttagas, får i fråga om § 34 vidare hemställa:

25:o. att, med godkännande af paragrafen i öfrigt, i mom. 2 af § 34 af lag om allmänna värnpligten orden: »som blifvit till gardet utskrifven» måtte utbytas mot orden: »som ingått vid gardet».

Vid §§ 35—36 har Utskottet intet att erinra; hvadan det hemställer:

26:o. att §§ 35 och 36 i lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

Som det undantagsstadgande § 10 innehåller för värnpligtige, hvilka icke åtnjuta medborgerligt förtroende, i händelse af krig icke torde böra i sin fulla utsträckning tillämpas, men Utskottet icke heller ansett det vara lämpligt, att sådana värnpligtige komma att göra krigstjänst tillsammans med de öfriga, får Utskottet hemställa:

27:o. att efter § 36 af lag om allmänna värnpligten och under samma rubrik som denna paragraf ett särskildt stadgande införes i syfte, att de värnpligtige, som enligt § 10 icke få tillhöra hären eller flottan, må i händelse af krig användas till lämpligt arbete.

Vid §§ 37—40 har Utskottet icke haft något att erinra; hvadan det får hemställa:

28:o. att §§ 37, 38, 39 och 40 i lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

Vid § 41 har inom Utskottet den anmärkning gjorts, att lagen borde innehålla en förpligtelse för staten att förse äfven landtstormen med underhåll, och att landtstormsman, endast der sådant af för handen varande omständigheter omöjliggöres, skall vara pliktig att sjelf mot ersättning förse sig med föda, och då denna anmärkning synts grundad, får Utskottet hemställa:

29:o. att § 41 i lag om allmänna värnpligten måtte erhålla följande lydelse:

»Landtstormsman är under tjenstgöring pliktig att sjelf förse sig med kläder och, derest staten icke kan vid uppkallandet anskaffa föda, sjelf förse sig med sådan mot ersättning af staten för födan enligt länets markegångspris för soldatportion. Vapen och ammunition tillhandahållas af staten».

Vid §§ 42 och 43 har Utskottet icke något att erinra; hvadan det hemställer:

30:o. att §§ 42 och 43 i lag om allmänna värnpligten måtte af Riksdagen godkännas.

Derest Riksdagen godkänner Utskottets förslag angående § 9 mom. 3, torde deraf blifva en följd, att äfven mom. 2 af § 44 bör utgå; hvadan Utskottet, som i öfrigt icke har något att vid sist berörda paragraf anmärka, hemställer:

31:o. att mom. 1 af § 44 måtte af Riksdagen godkännas, men mom. 2 af samma paragraf utgå.

Vid §§ 45—48 har Utskottet icke haft annat att anmärka, än att, sannolikt genom tryckfel, i § 47 mom. 2 uttrycket »inrikes örlogsfartyg» förekommer; hvadan Utskottet hemställer:

32:o. att §§ 45, 46, 47 och 48 måtte af Riksdagen godkännas, endast med rättelse af det i mom. 2 af § 47 förekommande uttrycket: »inrikes örlogsfartyg» till: »svenskt örlogsfartyg».

Slutligen

Slutligen har Kongl. Maj:t till Riksdagen öfverlemnadt förslag till lag, rörande härens aflöning, beklädnad och underhåll, hvilket lagförslag äfven blifvit till Utskottet remitteradt. Då emellertid Kongl. Maj:ts nådiga förslag till ändring af § 80 i Regeringsformen, hvilket förslag innehöll stadgande derom, att grunderna för krigsmaktens ordnande samt för deras tillämpning oundgängliga anslag skulle genom lag fastställas, icke blifvit af Riksdagen godkändt, utan Riksdagens båda Kammare för sin del antagit berörda grundlagsparagraf att till grundlagsenlig behandling hvila, i en lydelse, i hvilken ofvan omförmälda stadgande icke förekommer, så har Utskottet icke ansett sig böra ingå i pröfning af de särskilda bestämmelserna i merberörda lagförslag, hvilka endast, under förutsättning att förslaget till lag om härordningen blefve af Riksdagen antaget, skulle ega tillämplighet, hvilket Utskottet ansett sig böra

33:o. för Riksdagen anmäla.

Till Utskottets handläggning har blifvit hänvisad en, inom Andra Kammaren af Herr Törnfeldt väckt motion, angående införande af en förberedande, lagtvungen rekrytbildning, hvari föreslås: »Det Riksdagen, ehvad Kongl. Maj:ts nådiga förslag till lag angående allmänna värnpligten m. m. antages eller icke, måtte besluta, att frivillighetsprincipen i nämnda nådiga förslags § 43 lemnas å sido och att i dess ställe införas en lagtvungen förberedande rekrytbildning för gosse- och ungdomsåren på följande sätt:

1:o. att krigsstyrelsen åt hvarje kommun anställer en skicklig instruktör, som mot lön af staten ordnar och leder kommunens ungdom till militäröfningar, inspekterade af ortens landtvärnsbefäl, hvilket äfven afgör fråga om individs olämplighet att deltaga i öfning,

att i större kommuner åtskillige instruktörer, likasom i två eller flere smärre angränsande, blott en gemensam anställas, allt efter folk-mängd och vidsträckthet;

2:o. att kommunens pastor tillhandagår instruktören vid upprättande af förteckningar öfver ungdomen;

3:o. att alla gossar om 11—15 år, äfven om de dessförinnan lemnat skolan, öfvas i gymnastik, manöver och exercis med af skolstyrelsen an-

skaffade trägevär, 3 à 4 timmar hvarje ondags och lördags eftermiddag under den dertill tjenliga årstiden af skolans samvaro;

4:o. att alla ynglingar om 16—20 år undervisas i för rekryt nödig krigsvetenskap samt öfvas i exercis, manöver och målskjutning med af Kronan erhållna gevär och ammunition, 3 à 4 timmar på söndagseftermiddagarna i April—Augusti, men på söndagarna i September endast i bataljonsexercis tillsammans med gossarne samt kommunens värnpliktiga manskap af linien, såsom ledare och befäl;

5:o. att kommunalnämnden ansvarar för Kronans utlemnade gevär och ammunition genom årlig redovisning samt bekostar erforderliga skotttaflor och skjutbanor samt exercisplatser;

6:o. att målsmän och husbönder, vid hvarje utan laga förfall försummadt deltagande i öfningarna, plikta för gosse 50 öre, för yngling 1 krona, som efter instruktörens företeckning uppbäras af kommunalnämnden och med redovisning användas till skottaflor och gevärs underhåll.»

Utskottet, som tagit detta förslag i noggrant öfvervägande, har vid dess behandling ansett lämpligt dela frågan om förberedande krigsbildning i tvänne och går nu till en början att redogöra för sina åsikter rörande införande af krigsbildning i skolorna.

När ett lands försvar uteslutande grundas på allmän värnpligt, kommer allmän krigsbildning att ingå såsom en väsentlig del af folkets uppfostran. Det måste därför vara landet till stor fördel om krigsbildningen kan börja redan under skolåldern. Ynglingen skall då från tidigaste år påminnas om sin pligt att deltaga i fosterlandets försvar; utvecklingen af hans kroppskrafter ökas, och han blifver i senare år mottagligare för de allvarligare kraf, som komma att ställas på honom vid inträdet i hären. Af dessa skäl anhöll 1867 års Riksdag hos Kongl. Maj:t att sådana åtgärder måtte vidtagas, hvarigenom undervisning i gymnastik och militära öfningar blefve så vidt möjligt i skolorna meddelad.

Med anledning af Riksdagens sålunda uttalade önskan, och sedan Riksdagen, för dertill erforderliga kostnaders bestridande, anvisat ett extra anslag af 20,000 R:dr samt direktionen för Gymnastiska Central-institutet med betänkande och förslag i ämnet inkommit, har Kongl. Maj:t den 23 Mars 1870 utfärdat nådigt cirkulär angående utsträckning af krigs-

bildningen vid elementarläroverken och folkskolelärareseminarierna i riket, hvari förordnas:

»att öfningar för bibringande af en utsträckt krigsbildning böra, så snart erforderligt antal gevär och ammunition hunnit anskaffas» — — — »ega rum vid de högre elementarläroverken och folkskolelärareseminarierna för manliga elever, samt fortgå under en tid af åtta till tio veckor, fördelad på senare delen af vårterminen och början af höstterminen;

att för lärjungarne i de högre elementarläroverkens 6:te och 7:de klasser öfningar i målskjutning skola vara obligatoriska, och af ynglingarne i 7:de klassens öfre afdelning utföras med fullgoda målskjutningsgevär, för hvilket ändamål, der skottbana ej finnes att tillgå, sådan bör anläggas, och, derest erforderliga medel härtill saknas, anmälan derom hos Oss i underdånighet göras;

att lärjungarne i sistnämnda afdelning jemväl skola två timmar i veckan öfvas i värj- (florett-) och sabelfäktning, hvaremot dessa lärjungar befrias från all annan gymnastik och vapenöfning än den nu föreskrifna, dock med rättighet att, om de sådant önska, deltaga i de gymnastik- och vapenöfningar, som äro föreskrifna för 7:de klassens nedre afdelning;

att målskjutning skall af lärjungarne i 6:te klassen och 7:de klassens nedre afdelning utföras med salongsgevär, hvilka öfningar kunna försiggå uti läroverkets gymnastiksal eller annan lämplig lokal;

att åt öfningarna i infanteri-manövern skall, der sådant ej redan skett, gifvas den utsträckning, att kompani- och bataljonsexercis genomgås så väl i sluten som i spridd ordning, samt öfningar i fälttjenst jemväl förekomma, hvarvid 7:de klassens ynglingar böra företrädesvis användas såsom befäl och underbefäl;

att under den tid af läseåret, som enligt ofvan gifna föreskrift är bestämd för militära öfningar, för dessa öfningar böra, utom den tid som kan blifva behöflig för målskjutning, användas sex timmar i veckan; hvaremot under nämnda tid de lärjungar, som i dessa öfningar deltaga, skola vara från gymnastik och fältöfningar befriade;

att den kännedom af reglementen och instruktioner samt af handgevärlära, som för öfningarnes behöriga utförande erfordras, skall, på sätt direktionen för Gymnastiska Central-institutet föreslagit, i omedelbart sammanhang med de praktiska öfningarna muntligen meddelas af läraren;

att vid undervisningen i matematik, fysik och kemi, då sådant lämpligen ske kan, tillämpningar böra göras på militäriska förhållanden eller exempel ur dessa väljas;

att i händelse vid högre elementarläroverk gymnastikläraren är eller i fem år varit militär, den nu ifrågavarande undervisningen bör af honom bestridas, kommande en efter antalet af lärjungar i de båda högsta klasserna lämpad arfvodesförhöjning att honom därför tilläggas: men att i motsatt fall eforus eger att hos chefen för inom orten förlagdt infanteriregemente begära, det officer af kaptens- eller subalterngrad, som eger insigt och skicklighet att meddela den afsedda undervisningen, måtte dertill kommenderas, i hvilket afseende nådiga föreskrifter i kommandoväg vederbörande meddelas»;

och rörande folkskolelärareseminarierna:

»att undervisningen i militära ämnen vid folkskolelärareseminarierna för manliga elever skall, jemte de öfningar som hittills egt rum, omfatta målskjutning och elementerna af strid i spridd ordning samt af fälttjänst, och att denna undervisning, som bör fortgå under åtta till tio veckor, fördelade på vår- och höstterminen, må uppdragas åt den gymnastiklärare eller särskildt kommenderade officer, som meddelar dylik undervisning vid högre elementarläroverk i samma stad, och hvilken» — — »eger att härför erhålla särskildt arfvode;»

samt slutligen:

»att lämpligt antal så väl af målskjutningsgevär efter Remingtonsmodell som af salongsgevär, jemte erforderlig ammunition, genom Ecclesiastik-Departementets försorg skulle öfverlemnas till vederbörande högre elementarläroverk och seminarier.»

Utskottet anser, till följd af hvad sålunda blifvit stadgadt, att några större resultat icke kunna vinnas än dem som en noggrann tillämpning af de gifna föreskrifterna bör kunna skänka. Att dessa resultat redan varit rätt betydliga, framgår också af flere offentliga handlingar. Det Gymnastiska Central-institutets föreståndare, Öfverste Nyblæus, hvilken under flere år erhållit uppdrag att inspektera gymnastik- och militäröfningar i elementarläroverken, yttrar i sin berättelse om de läroverk, han år 1873 besökt: »Vapenöfningarne verkställas i fullkomlig öfverensstämmelse med gällande föreskrifter», och i den berättelse för läroåret 1873—1874 som direktionen för Gymnastiska Central-institutet afgifvit, heter det: »De militära öfningarna utföras till ungefärligen den utsträck-

ning, som blifvit anbefalld vid de högre elementarläroverken; äfven vid de lägre elementarläroverken förekomma militära öfningar till vida större utsträckning än ovilkorligen är påbudet, och dessa öfningar omfattas i allmänhet af ungdomen med särskildt intresse. Antalet af dem, som erhållit fullt ordnad undervisning i vapenöfningar kan med säkerhet beräknas till lika antal med dem som fyllt 15 år, eller i rundt tal 5,000 af hela antalet 11,801».

Hvad slutligen folkskolorna vidkommer, tillhöra deras lärjungar vanligen en allt för späd ålder, då de flesta lemna dem redan vid 12 å 13 års ålder, för att militära öfningar med dem torde blifva gagneliga.

Utskottet har på grund af här ofvan anförda förhållanden icke kunnat förorda någon vidare utsträckning af dessa öfningar i skolorna; men på det att de äfven i framtiden måtte blifva fruktbärande, anser dock Utskottet, att de af högre officerare måtte, hvad elementarläroverk och folkskolelärareseminarier vidkommer, öfvervakas.

Hvad vidkommer den andra afdelningen af frågan om förberedande krigsbildning eller om införandet af förberedande militära öfningar mellan skoltidens slut och beväringensåldern, anför motionären såsom motiv: »Af Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna nådiga proposition med förslag till lagar angående allmänna värnplikten m. m. inhemtas i §§ 9 och 43, att för ynglingar om 18—20 år skola anordnas »frivilliga målskjutningsöfningar». Denna frivillighetsprincip, som äfven ligger till grund för vårt skarpskytteväsende, har under detsamma hela tillvaro ingifvit undertecknad mycket tvifvel om principens nytta, ty den har synts mig snarare uppfostra ungdomen till själfsväld än till lydnad och punktlighet, så ytterst nödvändiga i militärväsendet. I detta väsende, så väl som i barnauppfostran, är första regeln ovilkorlig lydnad»; hvadan motionären föreslår att: »frivilligheten borde utbytas mot lagtvång i denna sak.»

Lika med motionären anser äfven Utskottet att icke ringa fördelar skulle kunna vinnas, om all förberedande krigsbildning i ungdomsåren såväl under skoltiden som under tiden mellan dennas slut och beväringensåldern vore tvungen. Ungdomens lektid är mindre dyrbar än den vuxne ynglingens arbetstid, hvarför en på detta sätt genomförd förberedande krigsbildning äfven ur nationalekonomisk synpunkt icke kunde synas annat än fördelaktig. Men för att kunna ordna dessa öfningar så, att de uppfylla sitt ändamål, skulle erfordras ett så stort antal särskilda instruktörer, att dessas aflöning skulle komma att kräfva uppostringar från statens sida, så betydliga att de svårligen torde kunna motsvara det gagn staten genom de ifrågavarande öfningarnas införande kunde hoppas att vinna. Dessa öfningars undergående skulle dessutom, derför att de voro

tvungna, möjligen afskräcka snarare än lifva, isynnerhet som under den korta sammanvaron af några timmar svårigheter skulle möta för att gifva dem den allvarliga pregel och den planmessiga anordning, som är möjlig vid öfningar af längre varaktighet. Vidare torde det vara svårt att finna den rätta gränsen för de ansvarsbestämmelser, som måste stadgas för möjligen uraktlåten inställelse eller eljest begångna förseelser vid dessa öfningar. För milda, skulle de gagna till ingenting, för stränga åter skulle de förfela sitt ändamål. Då slutligen dessa öfningars syftemål, på grund af ofvan antydda skäl, icke kan vara att ersätta utan endast att underlätta krigsbildningen i hären, så har Utskottet icke velat genom godkännande af motionärens förslag ytterligare öka den öfningstid af 90 dagar, hvilken enligt Utskottets ofvan uttalade åsigt bör åläggas samtliga värnpligtige.

Utskottet hemställer alltså:

34:o. att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande deraf att de föreskrifter rörande den förberedande krigsbildningen i skolorna, som af Kongl. Maj:t utfärdats, synas väl egnade att motsvara ändamålet, anhålla att, i afseende å dessa föreskrifters tillämpning och utveckling i hvad de röra elementarläroverk och folkskolelärareseminarier, Kongl. Maj:t måtte i näder anbefalla, det årlig inspektion af militäröfningarna i dessa läroverk måtte verkställas af dertill kommanderade regementsofficerare; samt

35:o. att Herr Törnfeldts motion om införande af en lagtvungen förberedande rekrytbildning icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 Maj 1875.

På Utskottets vägnar:

J. STJERNBLAD.

Reservationer:

vid 1:sta punkten:

af Herr *Rosensvärd*, med hvilken Herr *Wijkander* instämt: »Mot det kongl. förslaget till ny härordning har inom Utskottet hufvudsakligen blifvit anmärkt, att det skulle medföra alltför stora personliga bördor och alltför stor förlust af arbetskraft. De flera förmedlingsförslag, som inom Utskottet blifvit framställda och hvaraf ett föreligger i form af Utskottets beslut och andra finnas intagna i dervid fogade reservationer, hafva alla åsyftat en lindring i nämnda hänseenden. Om man äfven måste medgifva, att steget är stort från den nuvarande beväringssinrättningen till värnpligten enligt Kongl. Maj:ts förslag; om man vidare kan medgifva att någon inskränkning i detta förslag är möjlig, antingen genom minskning af det antal som öfvas eller minskning i öfningstiden för någon del af de värnpligtige, är det dock vissa fordringar både i afseende å antal och öfningstid, som icke från militärisk synpunkt kunna eftergifvas, då det nu icke endast är fråga om att utbyta vår nuvarande härordning mot en annan, utan äfven att vinna det länge eftersträfvade målet af ett kraftigt försvar, det vill säga en härordning som möjliggör utvecklingen af den försvarskraft landet kan och bör ega.

I det kongl. förslaget, som upptager allas öfning och så vidt möjligt lika öfning för alla, hafva öfningstiderna blifvit nedsatta så långt de militära fordringarne medgifvit, och icke utan skäl har blifvit anmärkt, att denna nedsättning gått väl långt för specialvapnen, synnerligast för rytteriet, men å andra sidan torde icke kunna bestridas, att det ligger en inre styrka och organisativ fasthet i den homogena utbildningen för alla inom samma vapen. Då nu, enligt Utskottets förslag, en större del af de värnpligtige skulle öfvas endast 90 dagar, hade den naturliga följden bort vara, att den öfriga delen fått en längre öfning än det kongl. förslaget ifrågasätter och en så fullständig utbildning, att hären genom detta manskap kunde i sin helhet vinna nödig fasthet och sammanhållning. I stället för detta har öfningstiden äfven för denna del af de

värnpligtige blifvit nedsatt och bestämd till endast ett år vid alla vapen, inberäknadt repetitionsöfningarne. Denna olägenhet skulle afhjelpas genom en fördubbling af eliternas antal eller antagandet af 9,000 kader-soldater bland de värnpligtige, men då nära hälften deraf blefve behöflig för rytteriet, som väl icke kunde bestå af endast ett år tjenande manskap, så skulle den återstående delen, som komme de öfriga vapnen till godo, obetydligt öfverstiga de i det kongl. förslaget beräknade eliternas antal. Ju mindre årskontingenten är, som skall undergå ett års öfning, desto större svårigheter möta för öfrigt vid dess utbildning i lämpliga taktiska enheter, och om äfven dessa svårigheter skulle kunna öfvervinnas genom de värnpligtiges sammanförande i några få större rekrytdeponer, så kan detta icke ske utan väsentliga olägenheter för befälets egen utbildning, för regementsandan och för regementenas tjänstbarhet.

I samma mån årskontingenten af det manskap, som skall undergå en längre öfning, växer i styrka, minskas väl de antydda olägenheterna, men äfven om halfva årsklassen eller ännu mera en kontingent af 12,000 värnpligtige, hvilket ock blifvit ifrågasatt, skulle vid beräkningarne visa ett icke alltför ogynnsamt resultat, så väl hvad beträffar 12 klasser öfvadt manskap efter behöriga afdrag, som ock fördelningen på taktiska afdelningar under öfningstiden, så skulle dels, enligt Utskottets förslag, årskontingenten icke på 20 år få uppgå till halfva årsklassen och således först 12 år senare, eller efter 32 år, härordningen vara genomförd och den beräknade styrkan af mera öfvadt manskap vunnun, dels ock enligt båda förslagen en del af denna styrka, eller de äldre klasserna, komma att bestå af manskap, som icke på flera år varit under vapen och som säkerligen vid en mobilisering af hären skulle befinnas hafva glömt alltför mycket, för att icke behöfva en ytterligare öfning. Denna anmärkning drabbar icke i samma mån det kongl. förslaget. Liniens 2—6 klasser lemna 81,703 man öfvadt manskap, hvaraf den äldsta klassen endast ett år varit utan vapenöfning. Denna styrka bildar således en armé, som i händelse af behof kan föras mot fienden, innan landtvärnet blifvit genom någon tids öfning fullt tjänstbart. I arméer grundade på värnpligt äro af de årsklasser, som afslutat sin rekrytbildning och fredstjenstgöring, vanligen endast några få af de yngsta beräknade att genast inträda i krigshären vid dess första mobilisering, under det att de äldre äro afsedda för ett andra uppbåd, som bör kunna få tid att i minnet återkalla hvad det fordom lärt.

Utskottet har derjemte tillagt alla, som uttagas till den längre öfningen, antingen detta sker på frivillighetens väg eller till följd af lagens
bestäm-

bestämmelser, en särskild penningeersättning. Detta öfverensstämmer föga med värnpligtens idé och kan hafva betänkliga följder. Bemödan- det att erhålla så stort antal frivillige som möjligt föranleder säkerligen till höga ersättningar och således äfven till stegrade vilkor för kader- soldater och underbefäl, hvarigenom härordningens kostnad icke komme att stå i något skäligt förhållande till dess försvarskraft. Den en gång beträdda vägen blifver sedan svår att öfvergifva och hvarje tillökning i försvarskraft skulle för framtiden omöjliggöras eller åtminstone i hög grad försvåras genom dess öfverdrifna dyrhet.

Då jag således icke kunnat instänma i Utskottets förslag eller i något af de öfriga, som blifvit inom Utskottet framställda, qvarstår jag vid det kongl. förslaget, hvilket, om äfven en eller annan modifikation i detsamma är i militäriskt hänseende möjlig, dock efter min öfverty- gelse innehåller grundvalarne för ett efter våra förhållanden lämpadt, på allmän värnpligt följdriktigt byggt försvar. Som emellertid Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning (Kongl. Maj:ts nåd. prop. N:o 18) in- nefattas i de förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härord- ningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll, hvarå Kongl. Maj:t begärt Riksdagens godkännande, under förutsättning af Riksdagens bifall till det förslag om tillägg till 80 § Regeringsformen, som i sär- skild nådig proposition blifvit framställt, men detta nya grundlagsbud blifvit af Riksdagen afslaget, så läser det kongl. härordningsförslaget nu- mera icke hafva den form, att det i sin helhet kan eller bör af Riksdag- en antagas, hvarföre jag vördsamt hemställer,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag fram- lägga ett förslag till ny härordning, fotadt på det nu meddelade nådiga förslagets grunder.

af Herr *Abelin*: »Utskottets förslag synes väl hvila på den utaf 1867 års Riksdag uttryckta, af mig hyllade åsigt: att svenska arméén borde bestå af stam, innefattande befäl och trupp samt beväring. Det saknar dock det väsendtligaste vilkoret för att bringa en dylik försvarsorgani- sation till nöjaktig stadga och användbarhet för kriget: en i alla afse- enden god stamtrupp. En sådan kan, enligt mitt förmenande, icke utan öfverdrifna kostnader eller stor orättvisa till erforderlig styrka annorle- des bildas, än genom vårt ur inhemska förhållanden uppväxta indelnings- verk. Något förslag derom föreligger emellertid icke nu; men då Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning framlagda förslag afser att hibringa en omfattande öfning åt alla värnpligtige samt onekligen i sin helhet erbju-

der öfvervägande militära fördelar, har jag inom Utskottet förfäktat desamma med de afvikelser derifrån, hvilka jag i reservationen vid komiterades förslag i ämnet förordat.

I afseende åter å de inom Utskottet framställda förslag instämmer jag för öfrigt i de åsigter Herr Rosensvärds reservation innehåller.

vid 2:dra punkten:

af Friherre *Stjernblad* och Herr *Ekman*: »Instämmande i hvad Utskottet anfört, om bristerna i vår nuvarande härordning, samt hufvudsakligen gillande de motiv, på grund af hvilka Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka Riksdagen att i oförändradt skick antaga Kongl. Maj:ts härordningsförslag, äro vi likväl förvissade derom, att en för landets försvar betryggande och dess krafter motsvarande härordning icke kan byggas på de hufvudgrunder som Utskottet föreslagit. Man måste nemligen ihågkomma, att antingen kriget föres utom landet såsom anfallskrig eller inom detsamma såsom försvarskrig — hvilket senare är det man har att taga hänsyn till vid bestämmandet af Sveriges härordning — så måste fordringarne på den enskilde soldatens förmåga att föra vapen och på hans utbildning alltid blifva desamma, snarare större vid ett försvarskrig der det är fienden som bestämmer tid och anfallspunkt. En tillräcklig tillgång på manskap, som erhållit nödig öfning för att genast vid härens försättande på fältfot kunna föras emot fienden, måste sålunda under alla förutsättningar finnas, om härordningen skall kunna anses ändamålsenlig. I öfverensstämmelse med denna vår uppfattning våga vi tro, att den relativt alltför korta öfningstiden, t. ex. vid rytteriet, är en svag sida af det Kongl. förslaget. Härmed vilja vi dock icke bestrida att det kan vara nödvändigt, såsom Utskottet föreslagit, att hellre fördela de värnpliktige i 2:ne afdelningar, af hvilka den ena erhåller en kortare och den andra en längre öfning, än att endast öfva en del ännu längre och fullständigare. Mindre öfvadt manskap torde ock kunna användas vid åtskilliga befattningar, hvilka kräfva en ringare grad af utbildning, såsom vid träng, parker m. m. d. äfvensom det i depötterna under sjelfva kriget kan vidare utbildas till ersättningsmanskap. Vi våga ifrågasätta att äfven i detta fall Utskottet berört en annan svag sida af det Kongl. förslaget, hvars uppgift att genomföra allas lika öfning efter vårt förmenande måste, derest förslaget antages, komma att medföra nästan oöfverstigligen svårigheter, genom årliga och på förhand oberäkneligen växlingar i styrka hos de afdelningar som på hvarje särskild ort skulle under längre tid öfvas. Emot hvad Utskottet i 2:dra punkten under litt. a) b) och c) föreslagit, hafva vi sålunda egentligen icke något att erinra, men desto mera emot åtskilligt af hvad som i samma punkt under litt. d) förekommer.

Vi anse nemligen, att den del af de värnepligtige, som årligen uttagas för att undergå den längre, eller ett års, öfningen bör bestämmas till ett antal af 12,000, såsom den minsta styrka med hvilken man, under förutsättning af lika talrikt befäl, som det Kongl. förslaget upptager, kan påräkna att vid härens försättande på fältfot ega tillräckligt antal mera öfvade och sålunda användbara soldater. Vidare våga vi tro, att specialvapnen behöfva uteslutande få tillgodogöra sig den tillökning på under flerårig tjänstgöring utbildadt manskap, som Utskottet under litt. k) ifrågasätter, då det föreslår eliternas ökande till 9,000 man. Men slutligen och framför allt reservera vi oss emot Utskottets förslag under litt. h) i) och l) om ersättning åt ej mindre de frivillige än de genom lottning uttagne. Utskottet har i sitt betänkande framhållit de uppoffringar som det Kongl. förslaget, en gång genomfördt, skulle medföra, men tillämpningen af Utskottets eget förslag i fråga om ersättning i penningar åt en hvar, som inträder i härens led, skulle helt visst leda dertill att en härordning, uppgjord enligt dessa grunder, skulle komma att pålägga statsverket förökade utgifter, på samma gång som dessa svårligen skulle kunna, ens närmelsevis, på förhand bedömas. Vid inom Utskottet verkställda beräkningar, med begagnande af de siffror, som de olika förslags-ställarne till grund dervid uppgifvit, hafva resultaten åtminstone icke undanröjt dylika farhågor. Det är att befara, att hvarje försök att med stora ersättningsbelopp inlocka frivillige, utan afseende på deras böjelse för vapenyrket, skulle i väsendtlig mån utesluta sådane värnepligtige, af hvilkas uppfostran och bildning ett helsosamt inflytande på härens anda och sammanhållning kunde förväntas. När härtill kommer, att hela antalet icke lärer kunna fyllas genom frivillige, utan i alla fall en större del torde komma att uttagas genom lottning, och att, när en gång, kanske förr än man anar, hela folket blifvit med tvungen krigstjänst, med verklig värnepligt förtroget, såsom å ena sidan oundviklig och å den andra ett kraftigt medel till uppfostran och sammanslutning, dessa höga, då redan häfdvunna, ersättningsbelopp säkert skola lägga hinder i vägen för en följdriktig utveckling af värnpligts-systemet.

På dessa skäl våga vi vördsamt föreslå, att, med afslag af hvad Utskottet i punkten 2 hemställt, Riksdagen måtte besluta

att i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad ompröfning samt för en kommande Riksdag i berörda hänseende framlägga ett förslag, bygdt på följande grunder:

a) att öfningstiden för de värnpligtige varder olika;

b) att öfningstiden för de längre öfvade bestämmes till ett år, deri inräknadt två års repetitionsöfningar;

c) att öfningstiden för dem, som böra undergå den kortare öfningen, bestämmes till 90 dagar, fördelade på 3 år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvardera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen hela denna öfningstid bör förläggas till första året;

d) att antalet af de värnepligtige i första årsklassen, som skola undergå den längre öfningen, skall, tio år sedan ny härordning blifvit antagen, utgöra 12,000 man, men att, under mellantiden intill dess detta beslut erhåller sin fulla tillämpning, antalet af de värnpligtige, som skola undergå den längre öfningen, småningom uppbringas till förutnämnde siffra, på det sätt, som närmare kommer att bestämmas genom stadganden för den indelta arméens upphörande och nya härordningens införande;

e) att till den längre öfningens undergående i främsta rummet uttagas de värnepligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig, och att lottning derefter tillämpas;

f) att, jemte de i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen upptagne eliter, för specialvapnen antages nödigt antal stamsoldater bland de värnpligtige, dock att sammanlagda antalet eliter och stamsoldater icke må för hela hären öfverstiga 9,000;

g) att bland eliter och stamsoldater äfven må kunna antagas underårige mellan 18 och 21 år, dock icke till större antal än 10 procent af första linieklassen;

h) att, för anskaffning af det i punkten f) omnämnda antal stamsoldater och eliter, Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett erforderligt anslagsbelopp.

af Herr *Carlson*, som ansåg, att, om ock det måste anses som en fördel, att den styrka, som hvart år borde vapenöfvas, till siffran bestämmes, och om, enligt det beslut, som med betydlig röstöfvervigt fattats i Utskottet, en del af denna styrka erhöle en till 90 dagar inskränkt öfning, antalet af de värnpligtige ur liniens första årsklass, som hade att undergå

den *längre* öfningen, i alla händelser icke borde bestämmas lägre än till 12,000 man: att, då något förslag till öfvergångsordning icke föreläge, det ännu vore för tidigt att fatta beslut om de tidpunkter, vid hvilka den nya härordningen skulle erhålla mer eller mindre fullständig tillämpning, samt att de kostnader, som uppkomne genom de af Utskottet utöfver Kongl. Maj:ts proposition antagna betydliga ersättningsbelopp, vore för höga, så mycket mer som de ingalunda motsvarades af en i samma mån ökad försvarskraft.

af Herr *Mannerskantz*: »En af grundbestämmelserna i Utskottets framställning, angående åtskilliga ändringar i de kongl. förslag, som Utskottet haft att behandla, är visserligen af mig gillad; men, då jag icke kunnat instämma med Utskottet i andra, också mycket väsentliga delar, önskar jag i ett sammanhang få redogöra för min uppfattning af den föreliggande viktiga frågan i sin helhet.

För min del har jag icke biträdt utan bestridt 1873 års skrifvelse, hufvudsakligen derföre, att jag icke trott svenska folket vara beredvilligt att underkasta sig de mycket stora både pekuniära och personela uppoffringar, som, för att uppföra ett betryggande försvar på den allmänna värnpligtens grund, måste blifva nödvändiga, men ansett det, under sådana förhållanden, vara oklokt och oförsigtigt att börja nedbryta det gamla försvarets säkraste fäste, innan med visshet kunde förutses, när eller hvar någon ny, mera fast och trygg ställning skulle få intagas.

Sedan likväl Konung och Riksdag gemensamt förkastat indelningsverket och antagit den allmänna värnpligten, såsom grund för landets försvarsorganisation, har jag, under mitt deltagande i Utskottets arbeten, ansett mig pliktig medverka till utförandet af begge statsmakternas beslut i nämnda hänseende, och har känt mig så mycket starkare manad härtill, som jag anser det vara en lifsfråga för vårt land, inför hvilken alla enskilda betänkligheter måste vika, att *snart* få vårt försvar på betryggande sätt ordnad, och som jag sjelf fortfarande hyser den öfvertygelsen, som jag ofta offentligen uttalat, att nemligen intet annat säkert medel finnes, att upprätthålla vår tillvaro såsom ett sjelfständigt folk, än att ifrån ungdomen utbilda och ordna landets hela manliga befolkning till en, för afvärjande af fiendtliga anfall eller maktspråk, alltid stridsfärdig och stridsvillig här.

Från denna sistnämnda synpunkt betraktadt har jag funnit Kongl. Maj:ts förslag till värnepligtslag och härordning ega obestriddigt stora förtjänster; ty det innehåller en följdriktigt och nöjaktigt långt utsträckt

tillämpning af den allmänna värnpligtens grundtanke, då det föreskrifver, att *alla* vapenföre män, ej blott skola förpligtas, utan också göras fullt skicklige att deltaga i landets försvar; och jag skulle därför med förbiseende af de anmärkningar, som äfven i militäriskt hänseende möjligen deremot kunna göras, icke hafva tvekat att för min del förorda förslaget antagande oförändradt i sin helhet, så vida jag icke derifrån afhållits af både i ekonomiskt och socialt afseende, i min tanke, särdeles viktiga skäl.

För dessa skäl är i Utskottets betänkande fullständigt redogjort, och jag vill dervid blott göra det tillägg, att, om den allmänna värnpligtens uppfyllande oförberedt, plötsligt och på en gång blefve med full stränghet utkräfdt, skulle denna nya börda säkerligen kännas så mycket tyngre för dem, å hvilka den lades, när de sågo, från hvilka andra skuldror förut burna bördor samtidigt började att aflyftas.

Nu återopade, i utskottsbetänkandet uppgifna skäl hafva emellertid föranledt Utskottet att hos Kongl. Maj:t framställa begäran om en till minskning af både penningutgifter och personela ansträngningar ledande nedsättning af hela det sammanräknade stora antalet öfningsdagar, som Kongl. Maj:t ansett behöfligt för samtliga värnpligtiges utbildning till full krigsduglighet; men för denna nedsättnings verkställande har funnits att välja emellan trenne olika utvägar, om hvilka jag önskar yttra några ord.

Den första utvägen skulle varit att minska öfningsdagarna lika mycket för samtliga värnpligtige; men dess begagnande hade föranledt bildandet af en här, hvaruti hvarenda soldat hade blifvit allt för litet öfvad, och den har därför måst öfvergifvas.

Den andra utvägen, bestående deri, att en del af de värnpligtige skulle befrias ifrån all öfning, emot det att åt den andra delen gäfves en så mycket fullständigare krigsbildning, skulle kanske bort föredragas, om det hufvudsakliga ändamålet endast varit, att bilda en stark och lätt handterlig krigshär, lika färdig att användas så väl till anfall som försvar; men då hela den här tillämnade nya organisationen af både här och flotta icke bör hafva någon annan uppgift, än att skaffa oss ett fullt betryggande försvar, och det för att skydda vårt lands stora ytområde och mycket långa kuststräckor fordras att kunna ställa fram ett så stort antal försvarare som möjligt, har därför hvarje vapenför mans hjälp vid försvaret bort anses vara oundgänglig; och endast den tredje utvägen, att öfva alla värnpligtige, men öfva dem olika, eller en del under kortare och en del under längre tid, har därför återstått för Utskottet att begagna, för åstadkommande af den nedsättning i öfningsdagarnes antal, som Utskottet beslutat föreslå Riksdagen att hos Kongl. Maj:t begära.

Till fullföljd af detta beslut, angående förkortning i öfningstiden för en del af värnpligtige, har inom Utskottet måst komma i fråga att bestämma, dels om hvilket tidsmått, som för den kortare öfningen borde föreskrivas, och dels om det antal värnpligtige, som för den längre öfningens undergående skulle uttagas, samt om öfningstiden för dem, afvensom ock om sättet, hvarpå en sådan uttagning borde komma att ske.

Hvad först beträffar tidsmättet för den kortare öfningen, har det samma af Utskottets majoritet blifvit bestämdt till nittio dagar, fördelade på trenne år; men, efter min åsigt, har denna bestämmelse satts allt för låg, och borde i stället hafva föreskrifvits skola utgöra 120 dagar. Ty om ej åt den under kortare tid öfvade delen af de värnpligtige bibringas åtminstone så stor stridsduglighet, att den, under ledning af ett skickligt befäl, och med stöd af den del af den värnpligtiga hären, som blifvit fullt krigsbildad, vid ett fiendtligt inbrott genast kan föras ut i striden, då icke blott minskar man allt för mycket de stridandes antal, just då det, för att hindra den inbrytande anfallshären att här fatta fotfäste och redan från början skaffa sig ett öfvertag, som sedan blir svårt att bryta, borde vara så stort som möjligt, utan, än värre, leder värnpligts-idéens tillämpning ut ifrån den rätta stråten genom att dela de värnpligtige uti tvänne, med afseende å deras stridsduglighet så väsentligt skilda afdelningar, att när blott den ena finner sig ovilkorligen förpligtad att genast gå ut i striden, men den andra tycker sig blott i sista hand kunna komma i fråga att deltaga deri, den uppfattningen lätt kan göra sig gällande bland de värnpligtige, att det blodsoffer, som en hvar af dem säges vara pliktig att bringa sitt fädernesland, dock icke utkräfvess rättvist lika för alla; och om den tanken får slå rot i de värnpligtiges unga sinnen, då blir det sedan fäfängt att vänta offervillighet hos någon ibland dem, utan alla som kunna skola då undandraga sig att uppfylla hvad hvar och en dock borde känna vara en kär fosterländsk pligt, men ingen får uppfatta såsom ett blott genom slumpens godtycke ålagdt tvång. Men om man derföre vill, att afven de värnpligtige, som fått kortare öfning, skola kunna gå fienden genast till mötes, hvar helst han beträder vår strand, då kan man icke, i min tanke, ålägga dem mindre öfning än 70 dagars rekrytöfning och tvänne repetitionsöfningar om 25 dagar vardera; och det är ändå fara värdt, att hvad så hastigt inlärts nästan lika fort skall åter glömmas.

Då hufvuduppgiften vid allmänna värnpligtssystemets införande i den nya härorganisationen måste vara, att åt vårt försvar bereda en tillräckligt stark tillgång å fullt krigsbildade män, blir det emellertid af den allra största vigt, att, när man nödgas medgifva en allt för kort öfningstid

för en stor del af värnpligtige, då i afseende å dem, som skola undergå den längre öfningen, så mycket nogare tillse, huru uttagningssätt, antal och öfningstid för dem bör bestämmas.

För uttagningens verkställande tyckes visserligen det enklaste, säkraste och genaste sättet vara, att, såsom en stark mening inom Utskottet har påyrkat böra ske, låta lottning dertill användas; men då en annan minst lika stark mening, som jag tror vara understödd af det om denna sak starkt utpreglade allmänna tänkesättet i landet, har gjort sig hörd inom Utskottet, och visat sig vara afgjordt motvillig emot lottningstvångets ovilkorliga omedelbara åläggande, och det kan dröja länge, innan en så rotfast allmän uppfattning kan hinna ändras, men, under väntan att så sker, den betryggande försvarsorganisation, som är en lifssak för vårt land att snart erhålla, troligen skulle till en aflägsen oviss framtid komma att uppskjutas, så har jag trott mig böra hjälpa till att, så vidt det kan ske, utan att sätta på spel hvad som är viktigare än allt annat, vårt lands sjelfständighet, försöka undvika behovet af lottning, och derigenom undanröjda ett af de svåraste hindren för ett skyndsamt ordnande af vårt försvarsväsende. Och har jag så mycket hellre velat medverka härtill, som jag af gammalt hyser den öfvertygelsen, att man, der lottningssystemet råder, väl af de till lång militärtjänst utlottade kan bilda en utmärkt duglig och stridbar krigshär, men åtminstone icke inom ett litet folk, hvars alla krafter måste tagas i anspråk, skapa ett verkligt starkt försvar; ty den genom ett sådant tvångsmedel ojemnt men strängt utkrädda militäriska tjenstepligten alstrar afvoghet emot dess åtagande, väcker glädje hos dem, som slippa, och agg hos dem, som tvingas att försvara sitt fädernesland, gör lega och friköpning nödvändig och hindrar nationalandan att lyfta sig till en sådan ståndpunkt, derifrån intet offer visar sig för svårt, då det gäller att åt ett folk bevara rättigheten att sjelf få råda inom sitt eget land.

Med Utskottets majoritet har jag derföre varit enig i den åsigten, att man företrädesvis på frivillighetens väg, och genom erbjuden ersättning åt dem, som sjelfve dertill anmäla sig, bör söka anskaffa det antal till längre öfning uttagne värnpligtige, som anses behöfligt att ur liniens första årsklass låta år efter år i hären ingå; samt att man endast i sista hand, då frivillige icke i tillräcklig myckenhet anmäla sig, bör använda lottning för att fylla den derigenom uppkomna bristen.

För de utsigter, som finnas att på den angifna vägen, åtminstone till stor del, kunna undvika lottning, är i Utskottets betänkande redogjort; men jag tror, att man skall kunna göra sig allt mera säker att lyckas

lyckas häri, om man gör menigheterna i orterna sjelfve intresserade, att medverka dertill, att de unge värnpligtige må frivilligt anmäla sig och icke behöfva tvingas, att emot sin vilja underkasta sig den längre öfning, som en del af dem dock måste undergå. Och jag tror, att man skall lyckas väcka och underhålla detta intresse, genom att föreskrifva, att inom hvarje, helst af icke mer än en kommun, bestående mindre utskriftsomsråde, — derifrån ett tillräckligt antal frivilliga anmälanden ingått — någon lottning ej skall behöfva anställas; och detta så mycket säkrare, om det tillika bestämmes, att, om den af statsmedel utgående ersättningen, hvilken jag tänkt mig icke i allmänhet behöfva eller bära utgöra mer än hälften af hvad Utskottet ifrågasatt, på någon ort eller vid någon tid, skulle visa sig otillräckligt, det då skulle ankomma på ortsmenigheterna, att sammanskjuta det bidrag derutöfver, som kunde anses erforderligt. Men att ifrågasätta att menigheterna, med sådana bidrag lika som med ospard möda och omtanke, skola åtaga sig ansvara för att den tillämnade öfvergången från de gamla till de nya försvarsförhållandena må kunna ske med erforderlig varsamhet, men utan att försvarets fordran på jemn och säker tillgång af värnpligtige för hastig rekrytomsättning inom hären må behöfva ifrågasättas, det tror jag icke innefatta någon ting, som kan anses vara allt för obilligt begärtdt.

Svårigheten att anskaffa frivillige, tror jag också icke vara så stor, som man tyckes föreställa sig. Inom det vidsträckta härad t. ex., der jag är boende, och hvars befolkning uppgår till omkring hundradedelen af rikets hela folkmängd, skulle, i den mån som tredjedelen, två femtedelar eller hälften af de värnpligtige underkastas den längre öfningen, icke mer än 67 å 80 och intill 100 tjuguetå-åriga ynglingar behöfva årligen dertill uttagas; och att lyckas få frivillige dertill, då dem erbjudes icke mindre materiella förmåner än flertalet ibland dem på annan försörjningsväg skulle kunna skaffa sig, men derutöfver en bildningskurs under några månader för både fysisk och intellektuell utveckling, det tror jag icke ligga utom möjligheternas och än mindre utom sannolikhetens gränсор; synnerligast, om jemförelse göres emellan ett gammalt talförhållande inom orten, och det som för militärisk tjenstepligt nu har satts i fråga.

Anmärkning har gjorts inom Utskottet, att det skulle vara oriktigt att lemna någon serskild ersättning, vare sig till frivillig eller utlottad värnpligtig, som uttages till längre öfning; men, om fremmande förhållanden icke kunna åberopas till stöd för en sådan åtgärd, följer deraf icke, att, om ock samhället har rätt att, för sitt bestånd, utkräfva större uppoffringar af den ene medborgaren än af den andre, någon skälig godt-

görelse derföre, så vidt den är möjlig, ej skall behöfva lemnas. Att deremot, såsom Utskottet tänkt, låta ersättningen bestämmas dels alltför hög och dels högre för frivillig än för utlottad värnpliktig, fastän för begge skulle åläggas samma tjenstepligt, det kan jag ej anse vara riktigt.

Möjligheten att åtminstone till betydligare del med frivillige kunna fylla det antal värnpligtige, som hvarje år bör till längre öfnings undergående uttagas, beror dock väsentligen på detta års-uttags storlek; ty ju större uttaget, antingen i viss siffra eller i förhållande till den utskrifna första öfningsklassens hela antal, föreskrifves böra blifva, ju mera växer naturligtvis svårigheten, att ensamt på frivillighetens väg kunna få det fyllt. Men då just storleken af det antal värnpligtige, som år efter år, skola uttagas att erhålla full krigsbildning, måste anses för den mest bestämmande faktorn för den nya försvarsorganisationens blifvande styrka eller svaghet, är det en angelägenhet af den allra största vikt, att för det årliga uttaget af värnpligtige till längre öfning, icke bestämma någon mindre siffra eller ett lägre förhållande till hela öfningsklassens storlek, än som öfverenstämmar med den fordran, som framför alla andra måste beaktas, att nemligen den fullfärdiga krigshär, som vi skola bereda oss att en gång kunna föra emot fienden, under en successiv skeende lämplig öfvergång dertill, slutligen skall komma att bestå af ett så stort antal af fullt krigsbildade män, som för ett säkert betryggande af vårt lands försvar oundgängligen behöfves, och som vi, utan öfveransträngning af våra rätt uppskattade materiella och personella krafter, beräknas kunna uppsätta och underhålla samt förse med alla för en verksam och kraftig krigsföring erforderliga förnödenheter.

Hvilket tal eller hvilket förhållande i det angifna viktiga syftet, för det årliga uttaget till längre öfning, borde bestämmas, derom hafva meningarne inom Utskottet varit mycket delade. Men då den af Utskottet föreslagna bestämmelsen, — att halfva antalet värnpligtige inom liniens första årsklass skulle uttagas till den längre öfningens undergående — af mig ansetts kunna föreslås, tror jag mig böra gifva några skäl för denna min åsigt.

Då halfva antalet värnpligtige år efter år uttages till längre öfning, men uti det Kongl. Maj:ts förslag vidfogade komitébetänkandet samtliga värnpligtige inom linien och landtvärnets tolf årsklasser beräknats uppgå till ett antal af i rund siffra 180,000, skulle hälften häraf eller 90,000, blifva den styrka af fullt krigsbildade män, som i behöfvets stund, vid ett krigsutbrott, kunde uppkallas till landets försvar. Det ingår visserligen i sist uppgifna antal en ännu ej full öfvad rekrytklass, som kanske rätteligen bör afräknas; men, då underårige i manskaps och öfverårige i

befäls-stammen samt spel och andra icke stridande i stället böra tilläggas, samt dessutom med det fullt öfvade manskapet, intill ett antal af åtminstone en tredjedel deraf, bör kunna utan olägenhet införlifvas, de icke fullt öfvade värnpligtige, som dock undergått så lång öfning som jag föreslagit, så kommer hela den nya, på aktiv krigsfot försatta hären, att kunna uppgå till ett antal af 110 å 120,000. Och om jag med denne krigsfärdiga försvarstyrka mäter den anfallstyrka, som under närvarande förhållanden, och så länge åtminstone, som den främmande strand, som är oss närmast, ännu icke befinner sig i någon öfvermäktig grannes ego, rimligen kan antagas föras öfver det oss skyddande hafvet, föreställer jag mig att sist här ofvan beräknade styrka för den härsmakt, som genast kan ställas till försvarets disposition, med hjälp af våra redan kraftigt utvecklade kommunikationsanstalter — bör räcka till att med samlad öfverlägsen kraft möta och tillbakakasta det hufvudsakliga anfallet på den punkt, der det väljer att inbryta och dock icke lemna öfriga delar af landet utan skydd. Och om jag härvid hyser någon betänklighet är det snarare den, att våra krafter kanske icke skola förslå, att förse en härstyrka af den föreslagna storleken, med det fulla krigsunderhåll af alla slag, som den icke kan undvara, utan att i mån af bristen deri finna sin verksamhetsförmåga försvagad och hämmad.

Då Utskottet i punkten 2 mom. d) föreslagit, att med några lägre siffror öfvergå till det förhållande emellan mer eller mindre öfvade värnpligtige, som borde blifva det normala, skall kanske dervid anmärkas, att öfvergångssiffran blifvit föreslagen för låg och öfvergångstiden för lång. Men i afseende härå vill jag nämna att dessa bestämmelser i min tanke ej blott innefatta ett försök, att genom ett förmedlande tillmötesgående söka undanröjda andra mindre betryggande förslag af samma hufvudsyfte, som inom Utskottet velat göra sig gällande, utan ock att de hafva sitt försvar i den tanken, att det är bättre att stegvis och varsamt än alltför plötsligt genomföra en så djupt i alla samhällsförhållanden ingripande reform, som den ifrågavarande, så vidt nemligen varsamheten icke föranleder någon fara, hvilket jag tror att de lägre motförslagen syftade att allt för mycket göra; äfvensom ock att det väl måste vara riktigt, att pålagga de nya bördorna blott i den mån de gamla aflyftas, samt slutligen att de föreslagna öfvergångstalen blott afse att gälla för de uttag, som måste ske genom lottning, men icke hindra att det föreskrifna normala förhållandet, genom frivilliga åtaganden — som jag anser den erbjudna betydliga ersättningen utgöra en kraftig lockelse att framkalla — på många, kanske de flesta ställen, ganska snart skall kunna uppnås.

Jag bör äfven nämna, att jag hyser den emot Utskottets förslag i 2:dra punkten skiljaktiga mening, att åt den deri åsyftade modifierade

härorganisationen borde gifvas större styrka och fasthet, genom att föreskrifva att vid de frivilliges antagande viss bestämd tjenstetid af t. ex. högst 3 år med dem borde aftalas, hvarunder de väl icke skulle hållas längre inne i tjenstgöring än som för deras utbildning till soldat, enligt Kongl. Maj:ts förslag, inom de olika vapenslagen erfordrades, men vara skyldige att icke allenast deltaga i repetitionsöfningarne inom de årsklasser, som de tillhöra, utan ock att inställa sig till annan militärtjenst af kortare varaktighet, hvartill de kunde komma att af konungen inkallas. Och skulle ett, i mån af deras på detta sätt ökade tjenstepligt, förhöjdt ersättningsbelopp utan tvifvel vara af rättvisa och billighet påkalladt; hvilken förmån då äfven borde tillkomma de till ett års tjenst inom specialvapnen utlottade värnepligtige för den tid de efter den ettåriga öfningen slut kunde befinnas villige att för fullständigande af deras krigsbildning i tjensten qvarstanna.

Att döma efter de många från hvarandra vidt affägsna meningsskiljaktigheter, som låtit höra sig inom Utskottet, och som säkerligen skola finna gensvar ifrån olika fraktioner inom representationens begge hälfter, är det knappt att vänta någon framgång för Utskottets nu afgifna förslag; men då det blir förkastadt, skall det ske derföre, att man från den ena sidan anser det utgöra en alltför svag och från den andra sidan en alltför långt gående tillämpning af den allmänna värnpligten, och det skall deraf visa sig, huru alltför många inom både representationen och landet ännu sky att åtaga sig äfven det mått af ekonomiska och framför allt personliga uppoffringar och besvär, som försvarets målsmän förklara vara ett alltför ringa offer eller bidrag, för att kunna användas till uppförande på den allmänna värnepligtens grund af en nöjaktigt betryggande försvarsorganisation; och förslaget skall utpeka en uppdragen midtlinie, intill hvilken det fåfångt försökts att få de oförlikta meningarne att närma sig till hvarandra.

Men skall icke häraf den slutsatsen böra dragas att meningarne ännu ej mognat till sammanslutning för den allmänna värnepligtens tillämpning såsom grund för vårt lands försvar? Och om man ej kan sluta sig till något annat, hvad skall då göras för att stärka vårt allmänt såsom alltför svagt erkända försvar, då den gamla grunden derföre är förkastad och någon ny ej kan läggas? Vänta och hvila med de fruktlösa försöken skall någon kanske sorglöst svara. Men det långvariga lugn vi haft lyckan åtnjuta kan hvar stund som helst förvandlas i en våldsamt storm, och förmår vårt folk då ej hålla sig uppe deri, skall vedergällningen komma derföre att det allför länge försummat uppfylla sin förnämsta pligt. Min egen väntan på lösningen af fäderneslandets viktigaste fråga

har varit lång — men utan utsigt, att nu få den löst, har jag åtminstone velat begagna det tillfälle jag haft att försöka lemna ett bidrag dertill.

Slutligen måste jag emot Utskottet anmärka, att det begagnat sig af ett oberättigadt motiv för att förklara, hvarföre det ej yttrat sig om Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående härens aflöning, beklädnad och underhåll i stället för att anföra det fullt berättigade skälet härtill, eller det, »att då de hufvudgrunder för härens ordning, hvilka Utskottet i sitt utlåtande föreslagit, otvifvelaktigt, derest de af Konung och Riksdag godkännas, komma att föranleda väsentliga rubbningar i de bestämmelser för härens aflöning, beklädnad och underhåll, hvilka det föreliggande Kongl. förslaget upptager, så har Utskottet icke ansett sig böra ingå i de särskilda bestämmelserna i mer berörda lagförslag.»

Med stöd af hvad jag nu anfört, anser jag mig böra yrka följande ändringar eller tillägg i det af Utskottet under punkten 2 i dess betänkande framställda förslag, nemligen:

1:o. att mom. b) måtte få följande lydelse: »att öfningstiden för de längre öfvade, som icke frivilligt åtaga sig att undergå full krigsbildning vid det vapenslag de tillhöra bestämmes till ett år, deri inberäknadt två repetitionsöfningar.»

2:o. att mom. c) måtte få följande lydelse: »att öfningstiden för dem som böra undergå kortare öfning bestämmes till 120 dagar, fördelade på tre år med 70 dagar under det första och 25 dagar under de tvänne näst derpåföljande, med undantag för rytteriet vid hvilket vapen öfningstiden bör utgöra 90 dagar under första och 30 dagar under andra året.»

3:o. att mom. e) måtte få följande lydelse: »att till den längre öfningens undergående i främsta rummet uttagas de värnpliktige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig, samt att den brist som efter sådana anmälningar uppstår i det för utskrifningsdistriktet bestämda årsuttaget, skall fyllas genom lottning.»

4:o. att efter mom. e) måtte tilläggas ett nytt mom. så lydande: »att de frivillige skola antagas för en tjänstetid af tre år, men med förbehållen rättighet att, efter slutad soldatbildning, emellan repetitionsöfningarne hemförlovas.»

5:o. att mom. h) måtte erhålla följande lydelse: »att de frivillige skola erhålla en i förhållande till deras åtagna tjenstepligt bestämd ersättning».

6:o. att mom. i) måtte få följande lydelse: »att de till den längre öfningen utlottade värnpligtige må kunna erhålla högst hälften så stor ersättning, som den hvilken för samma tjenstetid, kommer i näst föregående punkt omnämnda frivillige till del.»

af Herrar *E. Key, Sven Nilsson, Friherre Ericson, och J. E. Johansson.*

»Det beslut hvartill Utskottet kommit hafva vi af flera skäl icke kunnat biträda.

Först och främst tillåta vi oss bemärka, hurusom detta beslut råkat att nära nog blifva ett slumpens verk, som, framgånet ur en lång rad af omröstningar, slutligen icke ens igenkänner sig sjelft, och som tillika jäfvar hvarje sannolikhetsberäkning då det låtit allenast tvänne ledamöter af fjorton utgöra det bestämmande »flertalet» i fråga om årskontingenten.

Denna omständighet och den skara reservationer som till följd häraf vidlåda betänkandet, torde icke minst lemna bevis på svårigheten af den uppgift Utskottet haft att lösa. Den har hvarken fått vara enbart militärisk eller enbart politisk-ekonomisk, utan en sammansättning af begge dessa förhållanden. Utskottet har haft inrotade fördomar att söka upprycka, halfvittrade traditioner att undanrödja, olikartade ortförhållanden att utjemna, stridiga, helklara eller halfklara åsigter att förena, samt slutligen Kongl. Maj:ts, om än i sin helhet oantagliga, dock till sina grunder helgjutet konsekventa, och i sina enskildheter väl genomtänkta härordningsförslag att på kort tid söka ersätta.

Sistnämnda uppgift var visserligen icke omedelbart ändamålet med Utskottets tillkomst, men då Kongl. Maj:ts förslag skulle blifva allt för dyrt, enligt för detsamma lågt beräknade kostnader af 29 millioner årligen, hvartill måste läggas en årlig utgift af minst tvänne millioner utgörande ränta och underhållskostnad för samtliga nya, enligt förslaget nödiga kaserner; då det vidare skulle undandraga landets fredliga utveckling, dess närande yrken, alltför stora massor arbetskraft, förlägga hela vår ungdom i en långvarig, och för vår vidt öfvervägande landbefolkning motbjudande garnisonstjenst, och då slutligen det Kongl. förslaget alltför afgjordt trädt i strid med den ännu onekligen rådande, låt vara ursprungligen tillkonstlade farhågan för lottning, så blef för Utskottet dess uppgift rätt snart tydlig, den nemligen att, på samma grunder

som Kongl. Maj:ts förslag, men på ett mera förmedlande sätt och i förminskadt omfång söka utstaka de gränser, inom hvilka ett för landet betryggande, men på samma gång utförbart försvar kunde upprättas.

Med erkännande af denna uppgifts alla svårigheter tillåta vi oss dernäst att anmärka, att icke heller Utskottet eller öfrige reservanter kunna sägas hafva fullt lyckligt sammanfogat ofvan nämnda svårförenliga uppgifter till ett helt. Under dessa förhållanden hafva vi ansett oss skyldige att äfven afgifva ett förslag, ehuru detta visst icke sker med något anspråk att hafva bättre lyckats i *enbart* militäriskt hänseende. Emellertid, då vi hysa den föreställning att åtskilliga af de andra reservanterna gjort sig skyldiga till öfverdrift, om icke i samma mån som Kongl. Maj:ts förslag, i fråga om hvad som kan anses *betryggande*, och likaledes alltför raskt åsidossat hvad som derjemte verkligen kan vara *utförbart*, så torde nedanstående förslag till äfventyrs finnas mera »tidsenligt» för dem, hvilka i likhet med oss äro öfvertygade om den bestående härordningens ohållbarhet, och på samma gång lifligt genomträngas af önskan att bidra till ett vår sjelfständighet *betryggande* men tillika snarast *möjligt* härordningsförslag, med inneboende förmåga af den vidare utveckling efterkommande känna sig ega ej blott offervillighet utan äfven krafter att gifva detsamma.

Nedanstående förslag utgår från följande förutsättningar:

1:o. Att årskontingenten delas i 2:ne klasser, mera öfvade och mindre öfvade.

2:o. Att, såsom Utskottet föreslagit, öfningstiden för den förra klassen bestämmes till 10 månader första året och 30 dagars repetitionsöfningar under hvardera af efterföljande tvenne år; sålunda en sammanlagd öfning af ett år. För den senare klassen 90 dagar fördelade på 3 år, hvaraf 42 dagar det första och 24 dagar hvardera af de 2:ne derpå följande; men för rytteriet samtliga dessa 90 dagar under första året.

3:o. Att utlottning till den längre öfningen i fredstid så vidt möjligt undvikas (under krig upphör lottningen, eftersom alla då enligt redan bestående lag äro skyldige deltaga i fäderneslandets försvar).

4:o. Att fördenskull, först sedan icke tillräckligt antal frivillige anmäla sig till den längre öfningens undergående och ökad ersättning till desse, på derom af Kongl. Maj:t gjord nådig framställning till Riksdagen, icke af denna blifver beviljad, det bristande antalet må uttagas distriktsvis, bland de värnpligtige af liniens första årsklass, genom lottning.

5:o. Att de som frivilligt anmäla sig till undergående af den längre öfningen erhålla ett premium, nu förslagsvis beräknadt till 200

kronor årligen, och de som, vid brist på frivillige, måste utlottas, halfva detta belopp såsom godtgörelse.

6:o. Att, till utjemnande af olika förhållanden i skilda orter, utöfver sagda premium en handpenning för en gång lemnas till frivillig, så att lottnings i någon ort icke behöfver anställas tidigare än i öfriga. Utlottad erhåller icke handpenning.

7:o. Att värnpliktig yngling, i valet mellan att första året tjenstgöra 1 månad och 12 dagar, hvarigenom detta år för mången i alla fall i viss mån förspilles, eller att tjenstgöra 10 månader sagda första år, — sannolikt skall föredraga det senare, då han för denna 8½ månaders längre tjenstgöring såsom frivillig, jemte utsigt till vidare militärisk befordran, erhåller 200 kronors lön utöfver hvad för alla är stadgadt, nemligen fri bostad, föda, kläder och undervisning. Endast ett jemförelsevis fåtal bevaringsynglingar skall i dessa vilkor se ett nedgående från ett bättre till ett sämre; för mängden torde förhållandet blifva omvänt.

8:o. Att efter det nya härordningsförslagets antagande och i mån af den indelta arméens afgang; i första klassen (mer öfvade) inträder under de första tio åren högst en fjerdedel af den vapenföra årskontingenten (cirka 5,000 man); öfrige i andra klassen (mindre öfvade). Efter nämnde tid ingår en tredjedel af sagde årskontingent (cirka 6,700 man) i första klassen. På detta sätt, och med förutnämnda vilkor, skola de ökade öfningarne lugnt och efterhand invänjas i folkets föreställning utan att i denna göres något plötsligt och hårdhänt ingrepp. I samma mån dessa öfningar antaga form af folkhögskolor, komma de sannolikt att omfattas med belåtenhet just af dem, som nu på förhand för dessa blifvande öfningar, hysa största farhågan.

9:o. Att den nya hären, sammansatt efter dessa grunder och med alldeles samma afgang komiterade i sitt, Kongl. Maj:ts förslag vidfogade, betänkande pag. 26—27 beräknat, skall komma att utgöras af:

ettåriga mera öfvade (i hvilka inbegripas 9,000 eliter och kader-soldater anskaffade på frivillighetsgrund) 11 klasser	40,986
i depot ej fullt öfvade ettåriga 1 klass	5,000
spel	1,371
af 7,811 underofficerare och korpraler (deraf hälften antages bestå af värnpliktige förut inberäknade i de 11 klassernas mer öfvade) blott	3,905
10 procent af underåriga (att frivilligt ingå bland eliter och kader-soldater)	1,950
fast anställde officerare	2,608
Summa mer öfvade	55,820
öfvade	

	Transport 55,820
öfvade 90 dagar 9 klasser	93,762
dito ej fullt 90 dagar 3 klasser	39,763
	<u>Summa mindre öfvade 133,525</u>
	Summa Summarum 189,345

10:o. Att denna här, hvars vapenskicklighet efter 10 år ökas, då i stället för $\frac{1}{4} = \frac{3}{12}$ ingår bland mera öfvade $\frac{1}{3} = \frac{4}{12}$ af årskontingenten, torde vara allt hvad vi med våra närvarande tillgångar förmå att i krig mobilisera.

11:o. Att kostnaden för denna styrka på fredsfot, enligt samma beräkningsgrunder Kongl. Maj:t i sitt förslag antagit och med samma befälsstyrka, uppgår till omkring 26,000,000 kronor årligen, hvilket belopp efter 10 år, då ytterligare $\frac{1}{12}$ af årskontingenten mer öfvas, måste ökas med härför erforderlig utgift. Denna kostnadsberäkning är uppgjord dels under förutsättning att, på grund af den minskade årskontingenten, ett mindre antal befäl och underbefäl behöfver hållas i oafbruten tjänstgöring, och dels att, sedan afgangen blifvit iakttagen, cirka 14,500 man (Kongl. Maj:t har nemligen beräknat 19,500 man såsom årskontingent, hvarifrån de efter vårt förslag till mera öfning antagne 5,000 man afräknats) öfvas endas 90 dagar i stället för i medeltal ett år. Härigenom kommer kostnaden för förslaget genomförande att nedsättas till ofvan nämnda belopp, och behöfvet dessutom af dyrbara nya kasernbyggnader att väsentligen minskas. Då efter 10 års förlopp den ökade öfningen inträder, höjes kostnaden med i rundt tal en million.

12:o. Att den nya härordningen, efter dess beslutande, i enlighet med 1873 års underdåniga skrifvelse först träder i verkställighet sedan stadganden om rustnings- och roteringsbesvärens samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt få vi vördsamt hemställa:

att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad ompröfning samt för en kommande Riksdag i berörda hänseende framlägga ett förslag byggt på följande grunder:

- a) att öfningstiden för de värnpliktige varder olika.
- b) att öfningstiden för de längre öfvade bestämmes till ett år, deri inberäknadt två års repetitionsöfningar.
- c) att öfningstiden för dem, som böra undergå den

kortare öfningen, bestämmes till 90 dagar, fördelade på 3 år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvardera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen hela denna öfningstid bör förläggas till första året.

d) att, till den längre öfningens undergående, i mån af den indelta arméens afgang och under de första 10 åren efter det nya härordningsförslagets bringande till verkställighet, högst en *fjerdedel* af hela antalet värnpligtige inom liniens första årsklass skall kunna uttagas. Efter sagde tid uttages en *tredjedel* af ofvannämnde årsklass till den längre öfningen.

e) att till den längre öfningens undergående i främsta rummet antagas de värnpligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig.

f) att anskaffningen af frivillige i regeln skall ske genom utskrifningsnämnden, dock med rätt för befälet att äfven få antaga frivillige. Frivillig må antagas från och med fyllda 18 år intill utgången af det år då han fyller 23.

g) att först sedan icke tillräckligt antal frivillige anmäla sig till den längre öfningens undergående, och ökad ersättning till desse, på derom af Kongl. Maj:t gjord nådig framställning till Riksdagen, icke af denna blifver beviljad, det bristande antalet må uttagas bland de värnpligtige af liniens första årsklass genom lottning.

h) att uppgift öfver dem som anmält sig såsom frivillige skall meddelas utskrifningsrevisionen, hvilken verkställer lottning distriktsvis för uttagande af det derstädes, i förhållande till hela årsklassen, felande antalet.

i) att de till den längre öfningen antagne frivillige erhålla ersättning.

k) att de till den längre öfningen utlottade värnpligtige erhålla ersättning hälften så stor som den, hvilken kommer de i näst föregående punkt omnämnda frivillige till del.

l) att, till utjemnande af olika förhållanden i skilda orter, utöfver sagda premium, en handpenning för en gång lemnas till frivillig, så att lottning i någon ort

icke behöfver anställas tidigare än i öfriga. Utlottad erhåller icke handpenning.

m) att, i stället för de i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen upptagne eliter, 9,000 eliter och kadersoldater antagas bland de värnpligtige.

n) att de i föregående punkt omförmälda eliter och kadersoldater, enligt Kongl. Maj:ts bepröfvande, få antagas mot därför erforderligt ersättningsbelopp, hvilket må minst uppgå till det, som för de till längre öfning antagne frivillige värnpligtige, kan komma att bestämmas med iakttagande dervid att äfven underårige mellan 18 och 21 år må, i nu nämnda egenskap, kunna anställas, dock icke till större antal än 10 procent af första linieklassen.

o) att, för anskaffning af det i punkten *m* omnämnda antal kadersoldater och eliter, Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett erforderligt anslagsbelopp.

p) att den nya härordningen, efter dess beslutande, i enlighet med 1873 års underdåniga skrifvelse först träder i verkställighet sedan stadganden om rustnings- och roteringsbesvärens samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna.»

af Herrar *Johannes Andersson, S. F. Norén* och *Gunnar Eriksson*:
»Som vi hvarken kunnat gilla det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till härordningens ombildning, ej heller förena oss med det af Utskottets pluralitet antagna, få vi deremot på följande grunder anmäla reservation.

Grundtanken i det Kongl. förslaget är, att de egentlige yrkesmännen blott skola utgöra en befälsstam af omkring 17,000 man, men att åt samtliga krigsduglige värnpligtige skall gifvas så lång öfning, som erfordras för deras soldatbildning, eller för de olika vapnen tillsammans lagdt 13, 14 och 19 månader. Äfven om man skulle kunna tänka sig, att landet i en framtid förmår bära de med detta förslags antagande förknippade årliga kostnaderna, eller 29 millioner, så tro vi dock att det icke utan största skada för landets ekonomiska utveckling är möjligt att under besagde utbildningstid rycka den värnpligtiga ungdomen från näringarne, särdeles från jordbruksnäringen, som sysselsätter det ojemförligt största antalet och åtminstone under en viss del af året till dess vederbörliga skötsel fordrar så många armar som möjligt. Dessutom synes

oss det Kongl. förslaget behäftadt med den olägenheten att olika fördela den personliga värnpligtens börda, då det icke är troligt, att på långt när det erforderliga antalet värnpligtige frivilligt och emot de ringa erbjudna fördelarne anmäla sig till undergående af den längre utbildningstiden för specialvapnen och eliterne, hvadan detta antal måste utlottas, hvilket obehag enligt gjorda beräkningar kan träffa ända till en tredjedel af de värnpligtige i första linie-klassen.

Äfven Utskottets majoritet har delat vår åsigt angående skadligheten för landets ekonomiska utveckling af samtliga värnpligtiges långa utbildningstid samt derföre nedsatt densamma till enligt regeln 3 månader eller 90 dagar. Och i detta hänseende instämma vi med majoriteten.

För att motväga denna nedsättning och oaktadt densamma gifva härordningen den vederbörliga stadgan och fastheten, har majoriteten likväl föreslagit bildandet af en stam, icke allenast af befäl, utan äfven af trupp, särdeles för specialvapnen, till en sammanlagdt nära på dubbelt så stor styrka, som det Kongl. förslagets befälsstam. I denna stam ingår till en början största delen af det Kongl. förslagets befälsstam, eller officerare, underofficerare, korpraler, spel och civile beställningsmän till ett sammanräknadt antal af omkring 13,000 man.

Äfven härutinnan instämma vi med majoriteten. Men dessutom föreslår densamma de så kallade eliternas ökande från 4,564 man till 9,000, samt ytterligare uttagandet årligen till ett års öfning bland de värnpligtiges första linie-klass af en manskapsstyrka af en tredjedel eller 6,700 man under de första tio åren efter förslagets tillämpande, af två femtedelar eller 8,000 man under de derpå följande tio åren, samt slutligen af hälften eller 10,000 man, allt i mån af indelta manskapsstyrkans afgang.

På samma gång, som vi erkänna behovet af en ökad stamstyrka såsom ersättning för den minskade öfningstiden för de värnpligtige i allmänhet, kunna vi likväl icke gilla den af majoriteten föreslagna sammansättningen af densamma, enär sådant enligt vår åsigt ovilkorligen skall leda till lottning och en olika fördelning af värnpligtens börda.

Majoriteten synes visserligen förvänta, att det nyss nämnda behöfliga antalet af värnpligtige på grund af erbjudna fördelar i främsta rummet skall kunna fyllas medelst frivillige och underårige. Och först der- efter skulle i sista handen lottning komma i fråga. Oss synes likväl denna förutsättning icke hållbar. Redan fyllandet af den ofvan antagna befälsstammen af 13,000 personer tager i anspråk en stor del af de personer, som vilja egna sig åt militärståndet såsom yrke. Läggas härtill de 9,000 eliterne, torde sedermera ej många återstå, hvilka frivilligt vilja under-

kasta sig ett års öfning. Större delen af de felande måste då enligt all sannolikhet uttagas medelst utlottning, först af en tredjedel, sedan af två femtedelar och slutligen af hälften, eller ett vida större antal och med vida ojemnare fördelning af den personliga bördan, än som skulle komma i fråga genom antagandet af det kungliga förslaget.

Hvad lottning beträffar torde vi icke misstaga oss, då vi påstå att densamma med ovilja och afsky betraktas af svenska folkets flertal. I färskt minne torde ännu vara det lifliga missnöje, som i hela landet uppväcktes, då lottningen, i vida mindre grad än nu förutsattes, vid 1865 och 1866 års riksdag ifrågasattes. I följd häraf våga vi uttala den åsigten, att hvarje härordningsförslag, som under någon form medför lottning, med stor missbelåtenhet af befolkningens flertal skall emottagas. Detta sätt att uttaga en del af stamtruppen innebär dessutom icke allenast en ojemn och orättvis fördelning af den i alla fall så tunga personliga krigsbördan, hvilken blott genom att på alla trycka lika kan blifva draglig, utan den medförer äfven den militära olägenheten, att ej åt stammen skänka de bästa soldatämnen, emedan slumpen och ej den militära fallenheten faller det bestämmande utslaget.

Då vi sålunda ej kunna förena oss med Utskottets majoritet i fråga om stammens sammansättning och den olika öfningstiden för värnpligtige, anse vi oss dock skyldige att i stället föreslå något annat. Ehuru väl inseende, att vi långt ifrån ega de härför behöfliga militära insigterna, skulle tystnad i en så vigtig fråga, som denna, måhända anses klandervärd. Vi tillåta oss därför här anföra det sätt, på hvilket vi tänkt oss att stammen, med lottningens undvikande, skulle kunna sammansättas.

Styrkan antaga vi, i öfverensstämmelse med 1873 års Riksdags skrivelse, som förutsatte befälskadern »föga mindre än den indelta arméns effektiva styrka», till omkring 24,000 man, förutom officerare och civile beställningsmän, hvilkas antal måste rättas efter behovet, eller manskapsstyrkan. Bland dessa 24,000 man skulle 15,000 tillhöra infanteriet och 9,000 specialvapnen, och af samma 24,000 man skulle 7,547 i öfverensstämmelse med det Kongl. förslaget utgöras af underofficerare och korporaler samt 1,367 af spel (då landtvärnsbefälet och landtvärnsspelet afräknas). Återstår följaktligen ett antal af omkring 15,000 man att fylla. Denna styrka hafva vi tänkt oss skola kunna anskaffas på frivillighetens väg medelst god årslön, *icke allenast under utbildningstiden, utan äfven under de öfriga år, de blifva skyldige att tillhöra stammen.* Vi hafva därför antagit en tjenstetid af till exempel minst sex år, under hvilka utbildningen de första och andra åren skulle ske med högst 18 månader, hvarförutan under hvardera af de följande åren en repetitionskurs af 24

dagar skulle ega rum. Men oaktadt dessa korta repetitionsöfningar under de fyra sista åren, skulle de frivillige dock åtnjuta en årslön förslagsvis beräknad till 200 kronor, förutom en lega hvilken, lämpad efter tillgången å manskap i olika orter, skulle uppgå till omkring 50 kronor.

Det antal frivillige, som årligen skulle behöfva antagas, hafva vi beräknat till omkring 2,500 man. Men om denna kontingent höjdes till 4,000, hvilket antal vi anse vara det högsta som på frivillighetens väg årligen kan påräknas, så blefve densamma mer än tillräcklig att fylla den bestämda styrkan af 15,000 man, äfven om afdrag göres för afgången, och man antager att den första klassen ännu består af rekryter.

Då sammanlagda antalet personer, som tillhöra befälsstammen, enligt vårt förslag blott utgöres af omkring 9,000 yrkesmän, under det Utskottets majoritet med eliterna antager 18,000 sådana, synes oss det påräknade antalet frivillige så mycket säkrare kunna förväntas, som nämnde majoritet både för frivillige och utlottade blott bjuda på ett års lön, för de senare till och med blott hälften så stor som för de förre, då vi deremot erbjuda 6 års lön samt dessutom efter utbildningstiden mellan repetitionskurserna tjänstefrihet, liksom nu i de flesta fall för den indelte soldaten.

Skulle det emellertid visa sig, att årligen ej den påräknade kontingenten frivilligt erbjöde sig, så finnas ytterligare tvänne utvägar till dess fyllande, den ena att öka tjänstetidens längd till exempel till 10 år, hvarigenom ett mindre antal årligen erfordrades, eller också att höja löneförmånerna, till dess behofvet fylldes. Och först om dessa båda utvägar skulle befinnas otillräckliga, hvilket dock ej i den närmaste framtiden torde vara att befara, behöfde man tillgripa en längre utbildningstid för massan af värnpligtige.

Såsom en fördel i vårt förslag, jemförelsevis med utskottsmajoriteten, taga vi oss slutligen friheten framhålla det väsendtligt minskade behofvet af kaserner. Då majoriteten i ständig tjänstgöring under hela året påräknar icke allenast befälsstammen och eliterna, utan äfven den uttagna delen af de värnpligtige, eller tillsammans lika stor styrka som i det Kongl. förslaget, det vill säga omkring 30,000 personer — förutsetta vi i ständig tjänstgöring blott befälsstammen jemte den årliga kontingenten af frivillige, eller blott något öfver halfva styrkan. Repetitionsöfningarne antaga vi komma att försiggå i barackläger på de nuvarande öfningsplatserna.

Som det torde vara af största vikt, att värnpligtens förlängning icke genom en allt för tvär och hastig tillämpning uppväcker motvilja hos befolkningen, och då denna förlängning ej heller i hela sin utsträckning

synes behöflig så länge ännu större delen af indelta stammen kvarstår, hafva vi föreställt oss, att beväringsofningarne omedelbart efter förslagets antagande blott skulle förlängas med 36 dygn, då man, jemte nuvarande 30 dygn, kunde erhålla en rekrytskola af 42 dygn och en repetitionskurs af 24 dygn. Först tio år senare skulle den andra repetitionskursen å 24 dygn tillkomma.

Utan att i öfrigt vilja inlåta oss i sådana detaljer af organisationen, hvilka endast af fackmän kunna bedömas, vilja vi blott såsom en belysning af våra åsikter omnämna, det vi föreställt oss, att de värnpligtiges tvänne första linieklasser skola betraktas såsom rekryter, hvilka jemte första årsklassen af aflönade frivillige vid mobilisering samlas i depoterna för utbildningen till ersättningstrupper; — och att af de värnpligtiges följande årsklasser blott så många beräknas ingå i den aktiva hären eller linien, som anses behöfliga att jemte stammen uppbringa densamma till den styrka, som vanligen anses nödvändig för rikets försvar, då äfven den norska kontingenten tages med i beräkningen; — samt att i följd deraf den i det Kongl. förslaget antagna skilnaden mellan linie och landtvärn bortfaller, hvaremot åt landtstormens eller ortförsvarets första uppbud gifves så fast organisation som möjligt, hvilket äfven i väsendtlig mån underlättas genom inträdandet i densamma af de frivillige, som uttjent sin tid i linien.

Hvad slutligen beträffar kostnaderna för det här ofvan antydda förslaget till härordning, synas desamma betydligt komma att understiga det kungliga förslagets. Äfven om man antager, att de för båda förslagen gemensamma utgifterna skulle uppgå till omkring 20 millioner, böra kostnaderna för de frivilliges och värnpligtiges utbildning blott kunna utgöra omkring 6 millioner enligt följande kalkyl:

Lön för 15,086 frivillige å 200 kronor	3,017,200: —	
Städsel » 2,513 » å 50 »	125,650: —	
		Summa lön och städsel	3,142,850: —
Öfning för 3,772 frivillige under 365 dagar å 1 krona	1,376,780: —	
Öfning för 11,314 frivillige under 24 dagar å 1,10 krona	298,689: 60	
Öfning för 15,121 värnpligtige under 42 dagar å 1,10 krona	698,590: 20	
Öfning för 13,306 värnpligtige (2:dra klass) under 24 dagar å 1,10 krona	351,278: 40	
Öfning för 12,973 värnpligtige (3:e klass) under 24 dagar å 1,10 krona	342,487: 20	3,067,825: 40.
		Summa Summarum	6,210,775: 40.

Då emellertid blott hälften så stor personal hålles i ständig tjänstgöring, som den i Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag antagna; då ej heller så många hästar behöfva hållas på stall; och då slutligen kasernkostnaden m. m. betydligt kommer att minskas, synes troligt att äfven de ofvan beräknade gemensamma kostnaderna väsendtligen skola kunna minskas, hvadan totalkostnaden betydligt kommer att understiga det Kongl. förslagets. Svårigheten att i detta hänseende utan en i alla detaljer genomförd plan anställa säkra beräkningar, inses dock lätteligen.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, samt under förutsättning att indelningsverket och grundskatterna afskrifvas, tillåta vi oss föreslå, att vid utarbetande af det i Utskottets utlåtande (punkten 2) omnämnda förslag till härordning nedanstående grunder må följas:

att stammen erhåller en styrka af 24,000 man, deraf 15,000 för infanteriet jemte trängen och 9,000 för specialvapnen;

att den del af stammen, som ej utgöres af yrkesmän, till hvilka senare räknas underofficerare, korpraler och spel, anskaffas på frivillighetens väg genom lega, mot städsel af circa 50 kronor och årslön af omkring 200 kronor, bland värnpligtige från och med 18 till och med 26 år, samt med en tjänstetid af minst 6 år och med högst 18 månaders öfningstid under de två första åren och 24 dagars repetitionsöfningar under hvardera af de återstående 4 åren;

att de öfrige värnpligtige, som icke frivilligt ingått i stammen, öfvas lika länge, i enlighet med Utskottets förslag för mindre öfvade, eller 90 dagar fördelade på högst 3 år, dock så, att öfningstiden omedelbart efter förslagets antagande förlänges med blott 36 dagar utöfver de nuvarande 30, samt först efter tio års förlopp med ytterligare 24 dagar.

vid 21 och 22 punkterna:
af Friherre *Stjernblad*.

vid 12, 15, 16 mom. 2, 21 och 22 punkterna:
af Herrar *Abelin, Rosensvärd, Wikander, Carlson* och *Ekman*.